

Univerzita Palackého v Olomouci
Přírodovědecká fakulta
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Eliška Mocková

**Situace Ujgurů v ČLR:
a řešení lidskoprávní otázky na půdě OSN**

The situation of the Uyghurs in the PRC and the human rights issue at the UN

Vedoucí práce: Mgr. Simona Šafaříková, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Situace Ujgurů v ČLR: a řešení lidskoprávní otázky na půdě OSN“ vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Olomouci dne

Podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Simoně Šafaříkové, Ph.D. za čas věnovaný mé práci, cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích.

Seznam použitých zkratk

ČLOA – Čínská lidová osvobozenecá armáda (Chinese People's Liberation Army)

ČLR – Čínská lidová republika (People's Republic of China)

ČKS – Čínská komunistická strana (Communist Party of China)

DNA – deoxyribonukleová kyselina, nositelka genetické informace

NED – Národní nadace pro demokracii (National Endowment for Democracy)

OHCHR – Úřad vysokého komisaře pro lidská práva (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights)

OSN – Organizace spojených národů

P5 – Pět stálých členů Rady bezpečnosti

R2P – Odpovědnost za ochranu (Responsibility to protect)

UDHR – Všeobecná deklarace lidských práv (The Universal Declaration of Human Rights)

UOP – Integrované platformy společných operací

Seznam použitých obrázků

Obrázek 1 Mapa autonomní oblasti Sin-t'iang v Čínské lidové republice, zdroj: edu. ceskatelevize, 2022	12
Obrázek 2 Vybudování převýchovného komplexu, červen 2018, zdroj: Google Earth .	27
Obrázek 3 Rozšíření komplexu převýchovného tábora, březen 2020, zdroj: Google Earth	27

Abstrakt

Předmětem této bakalářské práce je zjištění situace Ujgurů z hlediska lidských práv v provincii Sin-ťiang ležící v Čínské lidové republice. Zabývám se otázkou, zdali je tato problematika porušování práv probírána na půdě Organizace spojených národů a pokud ano, co dělají členské státy proto, aby tomu zabránily. Čínská vláda obvinění z porušování lidských práv, nucené sterilizace žen, nucených prací a zavírání do „převýchovných táborů“ popírá. Opakovaně tvrdí, že k žádnému porušování lidských práv nedochází a masový přesun obyvatelstva je nutný kvůli snižování chudoby a odstranění extremismu.

Pro Čínskou lidovou republiku je oblast Sin-ťiang důležitá vzhledem k tomu, že je bohatá na přírodní zdroje a je strategicky situována na hranice s Indií, Pákistánem, Afghánistánem, Ruskem a dalšími středoasijskými státy. Přes Sin-ťiang se navíc dá dostat do oblasti Blízkého východu, což je důležité pro udržování partnerských vztahů a pro export a import zboží.

Klíčová slova: Čínská lidová republika, Ujguři, porušování lidských práv, Sin-ťiang, převýchovné tábory, sterilizace žen, OSN

Abstract

The subject of this bachelor thesis is to determine the human rights situation of the Uyghurs in Xinjiang Province, located in the People's Republic of China. I address the question of whether this issue of rights violations is being discussed at the United Nations and, if so, what number member states are doing to prevent it. The Chinese Government denies the allegations of human rights violations, forced sterilisation of women, forced labour and imprisonment in „re-education camps“. It repeatedly claims that there are no human rights violations and that mass population transfers are necessary to reduce poverty and eliminate extremism.

The Xinjiang region is important to the People's Republic of China because it is rich in natural resources and strategically located on the borders with India, Pakistan, Afghanistan, Russia and other Central Asian states. In addition, Xinjiang provides access to the Middle East region, which is important for maintaining partnership relations and for exporting and importing goods.

Keywords: People's Republic of China, Uighurs, human rights violations, Xinjiang, re-education camps, female sterilization

Obsah

Seznam použitých zkratk	4
Seznam použitých obrázků	5
Abstrakt	6
Úvod	9
Cíle a metody	10
1. Ujgurská autonomní oblast sin-t'iang	11
1.1. GEOGRAFIE	11
1.2. DEMOGRAFIE	12
1.3. HISTORIE	14
1.4. POLITIKA	15
1.5. ROZDÍLNOST UJGURSKÉHO A HANSKÉHO ETNIKA	17
2. Význam sin-t'iangu pro čínskou lidovou republiku	20
2.1. OPATŘENÍ PROTI UJGURŮM	21
2.2. SITUACE UJGURŮ Z HLEDISKA LIDSKÝCH PRÁV	28
3. Organizace spojených národů a čínská lidová republika	30
3.1. VÝVOJ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ	30
3.2. CHARTA ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ	30
3.3. ÚŘAD VYSOKÉHO KOMISAŘE PRO LIDSKÁ PRÁVA	32
3.4. RADA BEZPEČNOSTI	32
3.5. PRÁVO VETA	33
3.6. ZAČÁTEK ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY V RADĚ BEZPEČNOSTI	36
3.7. PROBLEMATIKA UJGURŮ NA PŮDĚ OSN	38
3.7.1. Čínská veta v radě bezpečnosti	39
3.7.2. Řešení situace ujurů mimo radu bezpečnosti	41
Závěr	44
Seznam použité literatury	47

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám situací Ujgurů v Čínské lidové republice a tím, jak je řešena otázka jejich lidských práv na půdě Organizace spojených národů. Dlouhodobé špatné vztahy mezi Ujgury a čínskou vládou jsou zapříčiněné skutečností, že tato menšina vytrvale usiluje o osamostatnění se od Čínské lidové republiky kvůli represím a vyhlášení samostatného státu. V posledních letech se situace mezi Ujgury a čínskou vládou zhoršila kvůli tomu, že je kolem jednoho milionu Ujgurů drženo v převýchovných táborech nebo vykonávají nucenou práci. Čínská vláda tato obvinění popírá, využívá domnělého terorismu a separatismu jako záminky k porušování lidských práv, nuceným sterilizacím žen a sledování menšiny. Cílem mé práce je přinést čtenáři stručný, srozumitelný a ucelený popis problematiky situace Ujgurů v Čínské lidové republice. S tímto tématem jsem se setkávala stále častěji ve veřejném prostoru a na sociálních sítích, zaujalo mě to a chtěla jsem se o něm dozvědět více. Pochopit, kdo jsou Ujguři a zjistit více o celé problematice týkající se jejich životů v Čínské lidové republice. Zároveň je toto téma velmi aktuální a řeší se v mezinárodním prostoru, proto ho považuju za relevantní pro vypracování bakalářské práce.

Práce vychází z primárních a sekundárních zdrojů. Teorii čerpám především z odborných článků a děl autorů, kteří se zaměřují na problematiku Ujgurů. Velké množství primárních dat využívám k analýze. Využívám především oficiální webové stránky organizací a institucí. V případě sekundárních zdrojů se jedná o odborné články, které rozpracovávají a analyzují potřebné téma. Chtěla bych zmínit dva významné autory, od kterých jsem čerpala mnoho relevantních informací k tématu. Zmiňuji Adriana Nikoulase Zenze, což je významný německý antropolog známý svými studii týkajícími se porušováním lidských práv v Sin-ťiangu. Zejména se zaměřuje ve svých pracích na internační tábory a zacházení s Ujgury uvnitř. Zmiňuji Joela Wuthnowa, který je vedoucím výzkumným pracovníkem Centra pro studium čínských vojenských záležitostí v rámci Institutu pro národní strategické studie ve Washingtonu D.C. Zabývá se studiem o čínské zahraniční a bezpečnostní politice, vztahy mezi Spojenými státy americkými a Čínskou lidovou republikou či čínskými vojenskými záležitostmi. Wuthnowa jsem parafrázovala především v kapitole tři, kde jsem popisovala právo veta a začátek Čínské lidové republiky jako stálého člena v Radě bezpečnosti.

Bakalářská práce je členěna na tři kapitoly. První kapitola se zaměřuje na ujgurskou autonomní oblast Sin-ťiang, v ní popisují geografickou polohu oblasti a také demografii ujgurské menšiny, na které je vidět, že počet populace klesá se vzrůstající represí. Druhá kapitola se zaměřuje na význam Sin-ťiagu pro Čínskou lidovou republiku. Tedy z jakého důvodu je tato oblast důležitá, a proč si ji Čínská lidová republika nemůže dovolit ztratit jak kvůli přírodnímu bohatství, tak z důvodu strategického místa v politické sféře. Poslední kapitola se zaměřuje na Organizaci spojených národů, v ní popisují základní informace. Dále zkoumám, jakým způsobem je tato problematika zmiňována na půdě Organizace spojených národů. Zjišťuji, zda Čínská lidová republika zneužívá své právo veta v Radě bezpečnosti a jestli má její členství dopad na ujgurské obyvatelstvo.

Cíle a metody

Cílem této bakalářské práce je analýza situace menšiny Ujgurů, kteří žijí v autonomní oblasti Sin-t'iang v Čínské lidové republice. Hlavní výzkumná otázka zní: „*Jaká je situace Ujgurů žijících na území Čínské lidové republiky z hlediska lidských práv?*“ Vedlejší výzkumné otázky jsou následující: „*Jakým způsobem je zmiňována problematika na půdě OSN?*“, „*Čínská lidová republika jako stálý člen Rady bezpečnosti Organizace spojených národů – právo veta v otázce Ujgurů*“ a „*Jaký má její členství dopad na lidská práva Ujgurů?*“. Na tyto otázky si odpovím pomocí rešerše, která bude mapovat celkovou situaci. V závěru shrnu veškerá zjištění a přiblížím své poznatky.

Pro vypracování bakalářské práce jsem zvolila metodu kompilace s prvky rešerše. Metoda kompilace je proces sloučení informací z různých zdrojů pro vytvoření nového díla. Jde o interpretaci pohledů a zkušeností od výzkumníků, kteří se touto problematikou zabývají. (Richterová, 2014) Rešerše je proces vyhledávání informací, ve kterém systematicky sháníme informace k určitému tématu, které nám pomohou se v problematice lépe zorientovat.

Ve své práci jsem používala přepis z čínského jazyka do českého, aby byly lépe srozumitelná slova a abych docílila sjednocených překladů. V práci se občas vyskytuje i přepis do anglického překladu, protože do českého jazyka nebyl dohledatelný překlad. Přepisu si můžete všimnout v první kapitole v popisu geografie, kde se vyskytuje nejvíce názvů v čínštině, které bylo potřeba přeložit, a také v podkapitole o politice, kde je několikrát zmíněn anglický překlad z důvodu nedohledatelnosti správného překladu do českého jazyka.

1. Ujgurská autonomní oblast Sin-ťiang

1.1. Geografie

Sin-ťiang je autonomní oblastí Čínské lidové republiky, která se rozkládá v severozápadní části země s rozlohou 1 646 900 km², což z ní dělá největší území z čínských samosprávných regionů (Davis, 2008). Její název pochází z dob dynastie Čching, česky „Nová hranice“ či „Nové pohraničí“. Sin-ťiang má regionální geopolitický rozměr už jenom proto, že na sin-ťiangském úseku státní hranice dlouhé 5,4 tisíce kilometrů Čínská lidová republika sousedí s osmi státy: Mongolskem, Ruskem, Kazachstánem, Tádžikistánem, Afghánistánem, Kyrgyzstánem, Pákistánem a Indií. Na východě sousedí s čínskými provinciemi Čching-chaj a Gansu, na jihu s Tibetskou autonomní oblastí, na jihozápadě s Afghánistánem a sporným územím Kašmíru, na západě s Kyrgyzstánem a Tádžikistánem, na severu s Ruskem a na severovýchodě s Mongolskem. Je to největší politický celek Čínské lidové republiky s hlavním městem Urumči (Hsieh, Falkenheim, 2024). Západní regiony Číny jsou rozsáhlé vysočiny a pouště, které tvoří šest provincií a tři autonomní oblasti včetně Sin-ťiang. Sin-ťiang je jedna z pěti autonomních oblastí Číny.

Na sin-ťiangském území se nachází pohoří Pamír a Karakoram na západě a Kchun-lun-šan na jihozápadní hranici s Tibetem. Sin-ťiang je rozdělen pohořím Ťan-šan na Tarimskou pánev, která je jednou z největších vnitrozemských pouští na světě, ve které se nachází oázy, kde je možné rozvíjet zemědělství a Džungarskou pánev, která na severu hraničí s pohořím Altaj. Hlavními řekami jsou Irtyš, Tarim a Žlutá řeka, které hrají klíčovou roli v zásobování vody a zemědělské oblasti. Na jihu Džungarské pánve, na úpatí pohoří Ťan-šan se nachází hlavní město Urumči. Spojená sin-ťiansko-mongolská oblast tvoří rozsáhlý útvar, který byl využíván pro cestování karavan a pro vojenské výpady jak směrem do čínského geopolitického jádra, tak do Střední Asie. (Krejčí, 2021, 401)

Sin-ťiang je soběstačný v produkci potravinářských obilovin. V Tarimské pánvi se pěstují značné úrody bavlny, která se stala hlavní tržní plodinou. Je jednou z hlavních ovocnářských oblastí, která zásobuje Čínskou lidovou republiku. Cukrová řepa podporuje cukrovarnický průmysl v severozápadním regionu autonomní oblasti. Chmel a kokony bource morušového se více produkují pro národní trhy a na vývoz. (Hsieh, Falkenheim, 2024)

Mezi nerostné suroviny patří ložiska uhlí, železa, zinku, chromu, niklu, mědi, molybdenu a wolframu pro zpevnění oceli. Produktem národního významu je zemní plyn a ropa, v roce 1955 byl v Karamaji nalezen první ropný vrt, a od konce 80. let 20. století se těžba výrazně zintenzivnila. (Hsieh, Falkenheim, 2024)

Obrázek 1 Autonomní oblast Sin-ťiang v Čínské lidové republice, zdroj: edu. ceskatelevize, 2022

1.2. Demografie

Podle posledního sčítání lidu z roku 2020 žije v Sin-ťiang 25,9 milionu obyvatel, přičemž v roce 1953 to bylo 4,9 milionu (NBS, 2021).¹ V Sin-ťiang žijí různé skupiny etnik. Podle historiků zde koncem 19. století žilo 13 hlavních etnik, přičemž jedno z největších bylo etnikum ujgurské. Dle oficiálních údajů v roce 2018 žilo 12,7 milionu Ujgurů v oblasti Sin-ťiang (10,2 milionu v roce 2010). A zároveň s nimi na stejném území žilo 9 milionů Hanů² (8,8 milionu v roce 2010) (English.news., 2021).³ Podle šestého celostátního sčítání obyvatel v Čínské lidové republice je populace ujgurských Číňanů více než 10 milionů, což z ní dělá pátou největší etnickou menšinu v zemi. Většina má trvalé bydliště v Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang na jihu od hory Ťan-šan. Mnoho Ujgurů však pracuje nebo studuje v jiných provinciích Čínské lidové republiky.

¹ NBS: Main Data of the Seventh National Population Census, 2021-05-11 – National Bureau of Statistics of China >> Press Release (stats.gov.cn).

² Han je dominantní etnikum na území Čínské lidové republiky. Vládnoucí strana se snaží upřednostňovat hanské etnikum a chce, aby rostl podíl hanského etnika na úkor etnických menšin, které žijí na území Čínské lidové republiky.

³ Total population of all ethnic groups in Xinjiang maintains growth, 2021-01-09 – Total population of all ethnic groups in Xinjiang maintains growth – Xinhua | English.news.cn (winhuanet.com).

Německý antropolog Adrian Zenz zakládá své tvrzení o genocidě ze strany Pekingu na tom, že ve dvou významných prefekturách obývaných Ujgury klesl přirozený růst populace mezi lety 2015 až 2018 o 84 %. Přirozený růst zároveň výrazně poklesl i v menšinových regionech Sin-ťiangu v roce 2019. Zenz to spojuje s plánovaným snižováním porodnosti Ujgurů s „prací v oblasti plánovaného rodičovství“ (Zenz, 2020, 2).⁴ Podle oficiálních statistik se porodnost v ujjurské oblasti mezi lety 2017 až 2019 snížila téměř o polovinu, a kde Ujguři tvoří většinu, tam se snížila porodnost nejvíce. Před rokem 2017 měli Hanové povoleno mít jedno dítě, zatímco městské menšiny dvě děti. Obyvatelé venkova mohli mít ještě jedno další dítě: dvě pro většinu Han a tři pro venkovské menšiny. V rámci porodních kvót mají menšiny v Čínské lidové republice jiná pravidla. V červenci 2017 nová politika odstranila tento etnický rozdíl a umožnila Hanům mít stejný počet dětí jako mají menšiny. Ponechali rozdíl porodů mezi městem a venkovem. Původní politika zvýhodňovala neúmyslně Ujgury a následně byli tyto rozdíly smazány a nejvyšší počet povolených dětí byl totožný. V současnosti je však zvýhodněné hanské etnikum, a to vzhledem ke skutečnosti, že porodnosti ujjurského etnika ze strany čínské vlády je systematicky zabraňováno. (Finley, 2021) Existující důkazy, které dokládají politiku čínské vlády, jejíž cílem je částečné snížení populace ujjurského národa. Tyto snahy odpovídají definici v Úmluvě Organizace spojených národů o genocidě. (Evropský parlament, 2022)

Čínská vládní politika se snaží o populační optimalizaci ujjurské populace, snaží se o změnu struktury obyvatelstva Východního Turkestánu⁵ prostřednictvím kampaně zaměřené na snížení porodnosti a přesun obyvatelstva. Jedním z důvodů navyšování etnika Han je snaha čínské vlády posilovat své úsilí týkající se zabraňování ujjurským porodům. Navyšování počtu obyvatelů etnika Han, kteří jsou sice v oblasti etnickou většinou, ale čínská vláda má zájem na umocňování rozdílu mezi menšinovými Ujgury a většinovými Hany (Kanat, 2021).

⁴ ZENZ, Adrian: Sterillizations, IUDs, and Mandatory Birth Control. The CCP` Campaign to Suppress Uyghur Birthrates in Xijiang. Washington: The Jamestown Foundation, July 21, 2020, s. 2-3.

⁵ Politický termín užívaný převážně ujjurskými separatisty a jejich podporovateli, který odkazuje k označení celé oblasti Sin-ťiangu, potenciálně budoucí nezávislý stát.

1.3. Historie

Oblast, kterou Číňané po staletí znali jako Si-ju - „Západní regiony“, se po anexi dynastií Čching (Mandžuoové) v 18. století stala Sin-ťiangem. Západní obyvatelé ji dlouho nazývali Čínský Turkeistán, aby ji odlišili od ruského Turkeistánu. Sin-ťiang se stal provincií v roce 1884, kdy upevnil západní hranici s Ruskem. (Spence, 1990, 210) Jak se zmiňuje v historických záležitostech týkajících se Sin-ťiangu, Hanové se zde usadili s dalšími 11 etnickými skupinami do konce 19. století.

Podle známého historika Jonathana D. Spence (1990, 110) nebyla oblast provincie kolonizována ani osídlena, ale byla ponechána jako strategická hraniční zóna s čínskými praporovými posádkami a Mandžu – národnost pocházející z Mandžuska. Mnohé názvy měst používané v Sin-ťiangu za dynastie Čching a v období Čínské republiky byly přejmenovány ve prospěch starých čínských názvů, aby lépe vystihovaly Čínskou lidovou republiku. (Starr, 2004) V roce 1949 se oblast Sin-ťiang stala oficiálně součástí Čínské lidové republiky. (Spence, 1990, 110)

Když se začala v roce 1924 formovat Čínská lidová republika, bylo přijato nejen zrovnoprávnění všech etnických skupin, ale také jejich právo na sebeurčení. Tato část byla po smrti Čankajška, tedy v roce 1975, vyňata. Prozatímní ústava čínských komunistů, která byla schválena v roce 1931, obsahovala zmínky týkající se otázek, zda se Mongolsko, Tibet a Sin-ťiang budou chtít z vlastního rozhodnutí odtrhnout od Čínské sovětské republiky a vytvořit nezávislé státy a nebo se k ní připojit v podobě unie či autonomní oblasti (Krejčí, 2021, 98).

V letech 1966–1976 proběhla v Čínské lidové republice kulturní revoluce, která mimo jiné významně zasáhla etnické menšiny. Byly potlačovány veškeré znaky poukazující na odlišnost etnických skupin. Patřilo sem náboženství, etnický jazyk, specifické oděvy či kuchyně odkazující k různým kulturám. Ujgurové, stejně jako ostatní muslimské menšiny, viděli na vlastní oči, jak čínští komunisté ničí jejich náboženské texty a mešity, pronásledují jejich vůdce a trestají jednotlivé přívržence. Omezení menšin a náboženství se začalo postupně uvolňovat koncem 70. až počátkem 90. let, to mělo za následek, že se menšiny ozývaly proti těmto praktikám, které pokládaly za diskriminační či politicky a nábožensky motivované. V létě 2018 nebylo umožněno věřícím navštěvovat mešity ve městech. Mešity v městě Kašgar byly opatřeny visacím zámkem, drátěnými žiletkami a ozdobeny vlajkami Čínské lidové republiky se slogany: „Miluj stranu, miluj zemi“.

Na mešitách visely zarámované plakáty popisující nařízení pro autonomní oblast Sin-ťiang o zbavení se extremismu z roku 2017, se seznamem o nelegálních náboženských aktivitách. (Finley, 2021)

Kořeny konfliktu se dají pochopit ještě zkoumáním oficiální a neoficiální politiky. Oficiální (zjevná) kulturní politika Čínské lidové republiky je rovnostářská a akomodační, za to neoficiální (skrytá) politika se od 80. let zaměřuje na přizpůsobení menšin Sin-ťiang, zejména Ujgurů, s dominantní čínskou kulturou. (Dwyer, 2005).

1.4. Politika

Správní struktura Sin-ťiang odráží politiku uznávání etnických menšin a samosprávy, v níž jsou do vládních funkcí jmenováni místní představitelé. Ujgurská autonomní oblast Sin-ťiang se dělí na tři typy správních jednotek. Existují dvě obce na úrovni prefektury (dijishi), pět autonomních prefektur (zizhizhou) a sedm prefektur (diq). Region se dále dělí na okresy spadající pod obce (shixiaqu), obce na úrovni krajů (xianjishi), okresy (xian) a autonomní okresy (zizhixian). (Hsieh, Falkenheim, 2024).

Je zřejmé, že čínská vláda zasahuje proti ujgurské menšině. Západní organizace, zabývající se ochranou lidských práv, se obávají o zacházení s vězni a menšinami v Sin-ťiang. Čínská vláda obhajuje své praktiky následovně. Tvrdí, že je znepokojena tím, že si islámská militantní rétorika našla cestu do Čínské lidové republiky. (Davis, 2008) Za islámské militanty považuje právě Ujgury. Považuje se za oběť separatistů a teroristických sítí jako jsou tábory al – Káidy, které cvičily Ujgury v Afghánistánu pro aktivity v Sin-ťiang. Zůstává záhadou, za jakým skutečným účelem Čínská lidová republika pronásleduje ujgurskou menšinu. Využívá domnělého terorismu a separatismu jako záminky k porušování lidských práv. (Clarke, 2019).

Po útoku 11. září 2001 ve Spojených státech amerických zahájila americká vláda válku proti terorismu, a čínská vláda využila této příležitosti, aby svůj spor s Ujgury definovala jako globální válku proti terorismu. Hlavním cílem Čínské komunistické strany bylo Islámské hnutí Východního Turkestánu. Tato skupina byla popisována jako skupina ujgurských separatistů, která má přímé vazby na Usáma bin Ládina, který usiloval o zahájení války a uvažoval o tom založit v Sin-ťiang teokratický stát. Tato tvrzení potvrdila skutečnost, že ministerstvo zahraničí Spojených států amerických zařadilo Islámské hnutí Východního Turkestánu na seznam teroristických organizací v roce 2002. (Finnegan, 2020)

Politika západního rozvoje byla nejdříve hospodářskou strategií, která měla vést ke snížení chudoby. Následně se z ní stala sociální nutnost. Na úkor celkového hospodářského rozvoje se začaly rozvíjet regiony na východní hranici, které měly lepší ekonomické základy. Celkový rozvoj však od určitého bodu zvyšoval i rozvoj západních regionů (Davis, 2008).

Čínská represivní politika vůči menšinám začala být diskutována mezinárodně. Například vlády sedmi zemí přijaly parlamentní rezoluce odsuzující situaci Ujgurů z hlediska lidských práv. Těmi státy jsou Francie, Belgie, Kanada, Česká republika a Nizozemsko, Spojené království, Spojené státy americké projednávaly rezoluci s předchozím ministrem zahraničí, což Bidenova administrativa podpořila a připojila se k ostatním s odsouzením Číny. (Kanat, 2021) V březnu 2021 uvalily Spojené státy americké, Evropská unie, Velká Británie a Kanada na Čínu sankce v podobě tzv. Magnitského zákona. Ten uvaluje finanční a vízové sankce na činitele, kteří jsou odpovědní za porušování lidských práv, na čtyři nejvyšší představitele v Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang, jakožto i na Úřad pro veřejnou bezpečnost sin-ťiangského výrobního a stavebního sboru. (Human Rights Project, 2021) V zemích, ve kterých měly majetky a souhlasily se sankcemi, jim byl majetek zmražen. Čínská lidová republika jako odvetu uvalila podobné sankce na deset jednotlivců a čtyři instituce. Mezi nimi byly i Politický a bezpečnostní výbor rady EU, Výbor evropského parlamentu pro lidská práva a pět poslanců evropského parlamentu. (Kanat, 2021).

V současné době přitahuje pozornost Sin-ťiang z důvodů projevů násilného odporu vůči vládě v Pekingu. Odpor má etnické i náboženské motivy. Zároveň mají odpůrci čínského vládního režimu zahraniční podporu. Mezi organizátory protivládních aktivit patří například Islámské hnutí Východního Turkestánu, které bylo založeno v roce 1988. Organizace má ústředí v Pákistánu, odkud organizuje teroristické útoky na Čínskou lidovou republiku. Teroristickými útoky se myslí násilné, politicky motivované akce.

Islámské hnutí stálo za pouličním útokem v Urumči roku 2009, který si vyžádal 197 mrtvých a více než 1,7 tisíc raněných. Islámské hnutí Východního Turkestánu je zařazeno mezi teroristické organizace nejen Čínskou lidovou republikou, ale také Organizací spojených národů, Spojenými státy amerických a dalšími státy světa (Human Rights Watch, 2019)⁶.

Rok poté, co se stalo v roce 2009 v Urumči, čínská vláda začala vynakládat větší výdaje za vnější bezpečnost v Sin-ťiang, aby měla totální kontrolu v regionu. Čínská vláda používá sledovací technologii UOP (Integrované platformy společných operací), mezinárodně známou jako „Velký bratr“. Shromažďuje rozsáhlé množství dat o identifikaci: jména, čísla občanských průkazů, poznávací značky, registrační značky a barvy vozidel, pohlaví, rodinné vztahy, cestovní historii a účel vycestování, údaje o poloze mobilního telefonu a vozidel, doručení balíčků a krevní skupinu. (Keegan, 2019)

1.5. Rozdílnost ujgurského a hanského etnika

Největší čínskou etnickou skupinou jsou Hanové, kteří jsou zároveň hlavními představiteli kulturní a politické Čínské lidové republiky. V dnešní době jsou zastoupeni v počtu 1,3 miliardy lidí a jsou největší etnickou skupinou na světě, tvoří téměř 16,9 % světové populace (Krejčí, 2021, 99). Jako národ odvozuje etnická skupina Hanů svůj název od mocného starověkého státu Han – z dynastie, která vládla dohromady 426 let. (Krejčí, 2021, 98).

Z historických, kulturních a náboženských (Ujguři jsou muslimové), geopolitických (Čínská lidová republika chce území Sin-ťiang mít pod kontrolou z důvodu nerostných surovin a přírodních zdrojů, sousedí také s osmi státy) a současných důvodů (porušování lidských práv na ujgurské menšině, nucené sterilizace žen či sledování obyvatelstva za pomoci technologií) je problematický mezietnický kontakt mezi Hany a Ujgury. Proto jsou jedním z nejprověřovanějších mezietnických vztahů v Čínské lidové republice. (Huang et al., 2020)

Na konci 20. století na politickou scénu vstoupili separatisté, kteří prosazovali víru v islám a používání turkického jazyka k vytvoření teokratického státu přezdívaného „Ujguristán“ či „Východní Turkestán“. (Informační kancelář Státní rady Čínské lidové republiky, 2019)

⁶ The Fight against Terrorism and Extremism and Human Rights Protection in Xinjiang. Peking: The State Council Information Office of the People`s Republic of China, March 2019. Dokument ve formátu Word, což znemožňuje uvést počet stran.

Většina obyvatel Sin-ťiangu hanského původu nemluví turkicky a jejich náboženstvím není islám. Někteří Ujgurové chtějí samostatný stát, jiní chtějí zachovat odlišnost autonomního vztahu s Čínskou lidovou republikou nebo se chtějí začlenit do čínského systému. Mezietské vztahy jsou v provincii napjaté, příkladem konfliktu jsou i teroristické útoky, které se staly v provincii nebo i mimo ni. Například teroristický útok v Urumči a v Kchun-mingu jsou v posledních letech dobře známými událostmi (Huang et al., 2020).

Na soužití většinových Hanů a menšinových Ujgurů jsou prováděny nezávislé průzkumy. Jedno takové šetření provedl Fei Huang mezi studenty školy v Kašgaru. Kašgar se nachází v jižní části Ujgurské autonomní oblasti na severozápadě Čínské lidové republiky. Toto město je jedním z nejzápadnějších měst v zemi, sdílí hranice se středoasijskými zeměmi a má vysokou populaci ujgurských Číňanů. Výzkumu se účastnilo 355 hanských studentů a 546 ujgurských studentů, byli dotazováni na společné soužití. V závěru výzkumu bylo zjištěno, že většinové hanské etnikum a menšinové ujgurské etnikum se hlásí k čínské příslušnosti bez rozdílnosti etnika. Tato etnika mají mezi sebou pozitivní mezietské vztahy a vycházejí spolu dobře. Oběma etnikám byla položena otázka týkající se vzájemné bezpečnosti. Bylo zjištěno, že hanské etnikum se cítí být ohroženo ujgurským etnikem o trochu více, než je tomu naopak. Jedním z důvodů může být zobrazování Ujgurů jakožto teroristů ze strany čínské vlády. (Huang et al., 2020) Od roku 1996 byly časté „tvrdé stávky“ používané čínskou vládou proti ujgurské menšině. Tvrdé stávky označujeme jako kampaně využívané k boji se zločinem a hrozbami prostřednictvím mobilizace policie. Teď jsou využívány k účelům proti separatismu, extremismu a terorismu. Silná policejní přítomnost je v Sin-ťiangu stálá.

V roce 2007 došlo k náletu na výcvikový tábor v Sin-ťiangu, později bylo zjištěno od podezřelých, kteří byli dopadeni, že měli vazby na „mezinárodní teroristické síly“ (China Daily, 2007). Tento nálet byl posledním střetem mezi ujgurskými muslimskými separatisty a čínskými bezpečnostními službami, což vyvolalo ohrožení stability Čínské lidové republiky na pevnině. Dle vyjádření Pekingu by nestabilita v provincii mohla přinést nestabilitu do Tibetu, Vnitřního Mongolska a Tchaj-wanu. Pokud se jedná o tyto spory, tak základním problémem je složitá směs historie. Etnické menšiny, které vyznávaly jiná náboženství než čínský buddhismus, vzbuzovaly obavy ze sociálních nepokojů, etnicity a náboženství, nezaměstnanosti, chudoby, sociální a politické křivdy v Čínské lidové republice. (Davis, 2008)

Komplikujícím faktorem byla migrace do západních regionů, a to především hanských Číňanů, kteří jsou z etnického hlediska považováni za etnikum čínské. Zvyšující se zastoupení hanského obyvatelstva v regionu Sin-t'iang činí z Ujgurů stále výraznější menšinu. Hanové dostávají lépe placené pozice a podřadná, dělnická práce za malou mzdu, připadá ujjurské menšině nebo ostatním menšinovým etnickým skupinám (Davis, 2008).

2. Význam Sin-ťiang pro Čínskou lidovou republiku

Sin-ťiang je domovem mnoha etnických skupin, přičemž největší je ujgurská skupina. Autonomní status této oblasti byl částečně vyhlášen s cílem respektovat a řídit kulturní a etnickou rozmanitost. V provincii existuje i etnické a náboženské napětí, přičemž někteří Ujguři usilují o větší autonomii nebo nezávislost na čínské vládě. Čínská vláda tvrdí, že některé skupiny jsou zapojeny do separatistických a teroristických aktivit, což je pro čínskou vládu bezpečnostní hrozbou. (OHCHR, 2022) Celkově lze říci, že Sin-ťiang má strategický význam z hlediska etnické rozmanitosti, geopolitiky, energetické bezpečnosti a bezpečnosti v kontextu boje proti separatismu a terorismu.

Politika reformy začala od 70. let 20. století a otevírala se novému světu propojením čínské ekonomiky se světem tak, že byl nutný nový přístup Pekingu k zahraničí. Nejvýrazněji se na tomto přístupu podílela Iniciativa pásu a stezky, kterou vyhlásil čínský prezident Si Ťin-pching v roce 2013. Tato stezka má námořní i pozemní trasu, která vychází z historické Hedvábné stezky směrem ke Středozeří, avšak v dnešní podobě je spojena s novou, modernizovanou silniční i železniční sítí odbočující na Moskvu a Petrohrad. Z toho důvodu je Sin-ťiang pro čínskou vládu důležitým regionem pro ekonomickou a obchodní expanzi. (Krejčí, 2021, 83). V oblasti, kudy má vést Nová hedvábná stezka, se nachází mnoho nevyjasněných územních sporů, například Jihočínské moře, které představuje obecně ohrožení mezinárodní bezpečnosti. Vlivem rozpadu Svazu sovětských socialistických republik se navíc v oblasti nachází také mnoho států s nejasnými hranicemi. Problémem by mohla být i cesta skrze Kašmír, hrozí také námořní pirátství, které se podařilo v poslední době dostat pod kontrolu. (Turcsanyi, 2016) Dalším problematickým místem je Afghánistán. Po odchodu amerických vojsk a spojenců se do čela dostalo hnutí Talibán, což vedlo k nestabilitě v zemi a k nárůstu násilí. Tento vývoj vzbuzuje zájem čínské ústřední vlády zajistit si významné zdroje plynu a ropy, které leží v provincii Sin-ťiang, který je nazýván „branou“ pro středoasijské energetické zdroje. Tato oblast hraje klíčovou roli pro dosažení energetické bezpečnosti a snížení závislosti na dovozu energie. (Briglia, 2021)

Celkově se ekonomika Sin-ťiangů výrazně zlepšila, ačkoliv stále zaostává za industrializovanými pohraničními oblastmi. Peking chce v rámci svých rozvojových plánů spojit Sin-ťiang se Střední Asií pomocí silnic, železnic a plynovodů z Kazachstánu, Kyrgyzstánu a Tádžikistánu. Tento plán ale zároveň vystavuje Sin-ťiang přímému riziku v oblasti obchodu se zbraněmi, obchodu s drogami, a to jak s vývozem ze země, tak i dovozem do země. Peking si je vědom těchto rizik, která výstavbu infrastruktury mimo jiné zpomalují.

2.1. Opatření proti Ujgurům

Násilné incidenty, které začínaly povstáním v obci Běren, v dubnu 1990 přitahovaly mezinárodní politickou a mediální pozornost. Poté následovaly další demonstrace v dalších městech Sin-ťiangů. Čínská vláda reagovala na tyto události kampaní „tvrdého úderu“, která začala roku 1996. Kampaň byla zaměřená na Ujgury a separatisty v Sin-ťiangů. Kampaň tvrdého úderu byla navržena k potlačení vnímaného separatismu a islámského extremismu. Došlo k posílení policejní a vojenské přítomnosti v regionu, náhlým razím a prohlídkám islámsko-ujgurských domovů. (Briglia, 2021). Povstání v Běrenu předcházelo hnutí v roce 1989, známé jako hnutí na náměstí Nebeského klidu v Pekingu, kde lidé demonstrovali za politické reformy (svoboda projevu a shromažďování, svoboda tisku), ale také za ekonomické (soukromé vlastnictví, tržní ekonomika) a sociální (konec korupce, větší práva pro menšiny a zlepšení životních podmínek).

Od roku 2009 je Sin-ťiangů přísně sledován kvůli začátku krvavých nepokojů v hlavním městě Urumči mezi menšinovým ujgurským a většinovým hanským obyvatelstvem. Způsobem, jakým jsou sledováni, je cílené a omezuje Ujgury na základě etnického původu a vede k porušování lidských práv jako je svoboda náboženského vyznání, právo na svobodu názoru a projevu, právo na svobodu myšlení, právo na svobodu pohybu v rámci státních hranic a právo na rovné zacházení před orgány vykonávajícími spravedlnost. (Briglia, 2021)

Mezinárodní úmluva o odstranění forem rasové diskriminace tvrdí, že Čínská lidová republika je povinna přestat používat sledovací technologie, které rozlišují obyvatele dle etnického původu. Aby mohla dále využívat tuto technologii přezkoumává a upravuje zákony a předpisy jako je třeba protiteroristický zákon z roku 2015. Tento zákon podporuje čínskou „protiteroristickou“ misi, ve které může policie používat zbraně, pokud čelí útočníkovi se zbraní nebo nožem v ruce. Zákon vyžaduje od internetových služeb ukládání uživatelských dat a poskytování pomoci vládě s technickou podporou a dešifrováním. Otevírají si cestu pro více zařízení, které mohou rozpoznávat obličeje pro dopravní uzle, ulice (Keegan, 2019).

V hlavním městě Urumči je 10 000 oficiálních kontrolních stanovišť, na kterých se musí ukázat národní identifikační karta. Úředník potvrdí, že se shoduje s obličejem, občanským průkazem a mobilním telefonem. Prochází telefonní protokol či fotografie zaslané přes WeChat, (Kharpal, 2019) než umožní projít přes checkpoint. Pokud člověk natankuje na čerpací stanici do auta, které není registrované na jeho jméno, je dle vlády nakupování pohonných hmot do auta s registrovaným jiným majitelem velice podezřelé chování. Ujguri byli také nuceni si nainstalovat do mobilu „chůvu“ s názvem Clean Net Guard, která má za cíl kontrolovat kontakty a vše, co si píšou, co říkají nebo čtou, co vyhledávají, a zda nevykazují podezřelé chování, které by mohlo upozornit policii. (Lynn, 2018)

Národní identifikační karta musí být předkládána pro přístup do mnoha veřejných míst, a i v soukromých službách jako je třeba pronájem karaoke kabiny. Obyvatelé Sínťiangy jsou povinni předkládat karty například při chůzi nebo jízdě přes kontrolní stanoviště, kdy musí vystoupit z autobusu a ukázat své karty. (Wang, 2018) Zatímco návštěvníci a obyvatelé patřící k čínské většinové populaci Han jsou osvobozeni „zelenými kartami“ na veřejných prostranstvích, bankách, parcích, školách, čerpacích stanicích a mešitách. (Briglia, 2021)

Lidé také chodí na „zdravotní prohlídky zdarma“, které jsou povinné, na kterých jim odebírají vzorek DNA a krev. Úředníci také skenovali obličej z různých úhlů pohledu a vytvářeli různé výrazy obličeje, aby vytvořili portfolio osobních emocí. Pokud člověk požádá o zdravotní dokument, bude mu řečeno, že na to nemá právo. Dne 19. ledna 2021 zveřejnil ministr zahraničí Spojených států amerických prohlášení, v němž prohlašuje, že Čínská lidová republika páchá zločiny proti lidskosti na menšině Ujgurů včetně sledovacích technologií. (Keegan, 2019).

V únoru 2019 společnost Thermo Fisher ohlásila, že nebude dále prodávat své vybavení do Čínské lidové republiky. Dříve dodávala vybavení na shromažďování, analýzu a vytváření databáze na DNA (Wang, 2021). Na základě tohoto jednání je patrné, že nejde o pouhé preventivní zdravotní prohlídky, ale že je databáze vytvářena pro politické účely.

Všechny nasbírané informace o každém Ujgurovi, který prošel stanovištěm a zdravotní prohlídkou, jsou shromažďovány v aplikaci „Big brother – Velký bratr“, která je používána policií. Ve veřejné sféře je používána na kontrolních stanovištích, v davech lidí, na nádraží, veřejných prostorech, ale také v brýlích policie, jejíž příslušníci skrze ně mohou procházet tuto databázi při načítání národní identifikační karty. (Keegan, 2019) Prostřednictvím programu „Becoming Family“ čínská vláda pověřila a poslala 1,1 milionu „velkých bratrů a sester“ do rodin ujgurského a hanského etnika, kde měli zaznamenávat týdenní hodnocení rodin. Velcí bratři a sestry⁷ testovali náboženské přesvědčení tím, že nabádali k aktivitám zakázaných islámem, jako je pití alkoholu a kouření. Hledali jakékoliv nedostatky ve vlasteneckých aktivitách. Tvrdí se, že nabádali děti, aby jim řekly špatnosti, popsaly náboženské zvyky svých rodičů a příbuzných, co si myslí o vládě výměnou za sladkosti. Všechny získané informace z týdenního šetření jsou vloženy do databáze Velkého bratra (Wang, 2018).

V autonomní oblasti Sin-ťiang je ujgurská společnost organizována podle vnímání „důvěryhodnosti“ nebo „bezpečnosti“ jednotlivce ze strany úřadů. (Briglia, 2021). Každý Ujgur je podezříván ze „separatismu, terorismu a extremismu“, Čínská lidová republika to nazývá „třemi zlými silami“. Někteří jsou vystaveni domácímu vězení, omezenému přístupu na veřejná místa, nemohou ze své vesnice pryč, a někdo má dovoleno vycestovat za hranice Čínské lidové republiky v doprovodu vládního opatrovníka, který sleduje a dohlíží na jeho kroky. Ti, kteří jsou považováni vládou za „nebezpečné“, mají nejprísnější omezení svobody a jsou převezeni do internačních zařízení, která Čínská lidová republika nazývá „střediska odborného vzdělávání“ nebo „převýchovné tábory“. Většina podezřelých nespáchala žádný trestný čin, ale byli považováni za podezřelé, například se pravidelně modlili, měli nejbližší příbuzné v zahraničí, nebo se doma učili o islámu. V roce 2017 vydal čínský prezident Si Ťin-pching nařízení, že všechna náboženství v Čínské lidové republice by měla být čínského zaměření. (Lukášková, 2022). Revidovaná nařízení čínské vlády zpřísnují kontrolu náboženských praktik muslimského etnika Ujgurů. Revize, která vstoupila v platnost dne 1. února 2024 se orientuje na sinizaci náboženství a od roku 2016 je vládní prioritou prezidenta Si Ťin-pchinga. Chce, aby modlitebny a náboženská učení odrážela hanskou kulturu a ideologii Komunistické strany. (Human Rights Watch, 2024)

⁷ Velcí bratři a sestry jsou lidé, které pověřila čínská vláda, aby sledovali náboženské chování ujgurské menšiny, například jestli vyznávají jiná než povolená náboženství.

V roce 2019 Čínská lidová republika uvedla, že propustila všechny uvězněné z převýchovných táborů. Bývalý guvernér Sin-ťiangů Šohrat Zakir oznámil, že většina Ujgurů a další etnické skupiny, byly propuštěny a navráceny do společnosti. Zakir rovněž řekl, že více než 90 % propuštěných bylo zaměstnáno v místním průmyslu a výrobních závodech. (Soliev, 2020). Existují důkazy o nucené práci Ujgurů v oděvním, technologickém a automobilovém odvětví, například zpráva ASPI (automatizovaný systém pro práci s právními informacemi) z března 2020 zjistila, že ve 27 továrnách v devíti čínských provinciích pracuje minimálně 80 000 Ujgurů přesunutých ze Sin-ťiangů v letech 2017-2019. Tyto továrny patří dodavatelům 82 globálních značek, některé jsou vlastněny evropskou nadnárodní společností (Evropský parlament, 2020). Ačkoliv svědectví z oblasti Sin-ťiangů mluví o tom, že mnoho lidí je stále zadržováno nebo byli převezeni do formálních věznic, mezinárodní odborníci a skupiny pro lidská práva vyjádřily obavy ohledně vládou organizovaných přesunů z převýchovných táborů do programu zaměstnanosti. (Soliev, 2020). Odborníci a skupiny tvrdí, že tento program funguje jako „nucené práce“, protože většina z propuštěných byla poslána pracovat do továren pod vládním dohledem. Čínská vláda tvrdí, že represe v Sin-ťiangů jsou nezbytné proti prevenci terorismu a eliminaci islámského extremismu.

V mezinárodním měřítku jsou tato zařízení známá jako „gulagy“, „koncentrační tábory“, nebo je tento proces označován jako „páchání genocidy“. Těm, kterým se podařilo z internačních zařízení uprchnout, popisují, jak byli mučeni a jak je nutili se učit o doktríně komunistické strany. Ženy byly nuceně sterilizovány. Jedním z nejčastějších důvodů posílání do táborů jsou tzv. přebytečné porody, které jsou v rozporu se snahou čínské vládnoucí strany týkající se zamezení porodnosti v rámci skupiny. (Kubátová, 2020) Praktiky komunistické vlády, které se týkají snižování ujgurské porodnosti jsou následující. Často jde o chirurgické metody kontroly porodnosti, ujgurské ženy jsou nuceny podstupovat sterilizaci či nechat si voperovat nitroděložní tělíška. Pokud neuposlechnou, mohou být za trest odvezeny do internačních táborů, kde budou ke zmíněným věcem donuceny. Pokud má žena více než dvě děti, hrozí jí vysoké pokuty. Děti mohou být rodinám zároveň odebrány a umístěny do státem ovládaných sirotčinců, jejichž cílem je převýchova. (Kubátová, 2020) V červenci 2019 Adrian Zenz upozornil na skutečnost, že ujgurské děti jsou vystavovány podobnému osudu jako jejich rodiče, neboť byly postaveny státní internátní školy, které mají usnadnit převýchovu nejmenších dětí ujgurské menšiny.

Děti takzvaných „dvojnásobně zadržených“ dospělých rodičů jsou umístovány do státní péče čínské vlády, kde žáci od předškolního do středoškolského věku podstupují intenzivní, státem řízenou donucovací výuku s vyučováním čínského jazyka s politickou indoktrinací a psychologickou nápravou, a to vede k mezigeneračnímu oddělení ujgurské komunity. Ujgurské děti budou mít trvalé následky vzhledem k nízkému věku indoktrinace a po ukončení studia si nebudou pamatovat mnoho ze svého ujgurského kulturního původu. (Finnegan, 2020)

V některých případech jsou „střediska odborného vzdělání“ přejmenována na věznice. Úředníci tvrdí, že komplex v Dabanchengu byl střediskem předběžného zadržení, ale stavební dokumentace a satelitní důkazy ukazují, že se to dříve jmenovalo „Urumči, středisko odborného vzdělávání a výcviku dovedností“. Po roce 2019 začala výstavba a nebo rozšiřování budov s bezpečnostními prvky, které byly viditelné na satelitních snímcích z veřejných zdrojů například Google Earth. Snímky naznačují nárůst budov, které pojmu vyšší počet zadržených osob v přípravném řízení, ale také po odsouzení. Komplex vazební věznice Dabancheng se v letech 2018 až 2020 rozrostl, počet budov v areálu se ze 40 v roce 2018 zvýšil na 68 v roce 2019, a v roce 2020 bylo 92 budov. (OHCHR, 2022) Čínské úřady se snaží zatajit pravdu o názvech komplexů, které využívají jako „převýchovné tábory“. Při budování táborů v letech 2016 a 2017 čínská vláda zavedla mezinárodní dragnet⁸, přičemž bylo zaznamenáno 695 případů zadržení od roku 2017. (Kanat, 2021)

⁸ policejní zátah

Obrázek 2 Výbudování převýchovného komplexu, červen 2018, zdroj: Google Earth

Obrázek 3 Rozšíření komplexu převýchovného tábora, březen 2020, zdroj: Google Earth

2.2. Situace Ujgurů z hlediska lidských práv

Lidská práva vycházejí z teze, že všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovni, co se důstojnosti a práv týče. Za první dokument definující lidská práva na všeobecné mezinárodní úrovni a stanovující povinnosti státu ve vztahu k obyvatelstvu je považována UDHR (Všeobecná deklarace lidských práv). Ta byla přijata v roce 1948 Valným shromážděním Organizace spojených národů. Dle ní odpovědnost za dodržování lidských práv spočívá na několika aktérech. Prvně na státech, které mají primární povinnost chránit práva svých občanů. Dále na mezinárodních společenstvích jako je Organizace spojených národů a regionální organizace, které hrají roli v monitorování situace v oblasti lidských práv, aby dodržovaly Všeobecnou deklaraci lidských práv v poskytování podpory a zdrojů pro řešení porušování. A pak na jednotlivcích a nevládních organizacích, které mohou zvyšovat povědomí, dokumentovat zneužívání a prosazovat změny prostřednictvím protestů, sepisováním petic či lobovat u vlády. K porušování může dojít jak úmyslným jednáním státu, kdy jsou do toho zapojeni aktéři jako je policie, státní zástupci či úředníci a nebo se jedná o selhání prevence proti porušování. (Soken-Huberty, 2015)

Lidská práva, jak je chápeme v dnešní době se rozdělují na dílčí oblasti: právo na bezpečnost, právo na svobodu (vyznání, pohybu, sdružování), politická práva (svoboda projevu, právo svobodně volit a být volen), právo na občanskou rovnost (před zákonem), právo menšin, žen, dětí a domorodých obyvatel. (Waissová et al., 2007) Podle některých konceptů patří mezi lidské právo také právo na život. V takovém případě jsou mezi země porušující lidská práva zahrnovány státy, jejichž politický systém uznává trest smrti. Podle Amnesty International bylo v roce 2005 popraveno ve 22 zemích světa 2 148 osob, ve kterých uznávají trest smrti. Přes 90 % vykonaných poprav bylo v Čínské lidové republice, Íránu, Saúdské Arábii a ve Spojených státech amerických. Největší počet každoročně popravených bylo v Čínské lidové republice, 1 770 obětí, ovšem nevládní organizace zpochybňují počet vykonaných poprav, protože čínská vláda údaje o popravách považuje za státní tajemství. Monitoringu a ochraně lidských práv se věnuje mnoho nevládních organizací jako třeba Amnesty International, Freedom House, Human Rights Watch, International Helsinki Federation for Human Rights a další. (Waissová et al., 2007)

Výzkum, na kterém pracovaly Uyghur Human Rights Project a Oxus Society for Central Asian Affairs, odhaluje nadnárodní represe vůči Ujgurům i dalším turkickým etnickým menšinám v zahraničí. Na základě dostupných souborů dat našli 1 546 případů ve 28 zemích, které datují od roku 1997. Mezi lety 1997-2016 se Čínská lidová republika podílela na zadržení a násilné deportaci 851 Ujgurů zpět do země. V roce 2018 výbor Organizace spojených národů pro lidská práva uvedl, že má důkazy o tom, že Čínská lidová republika drží milion lidí v protiextremistických centrech Sin-ťiang. V roce 2019 získalo Mezinárodní konsorcium investigativních novinářů uniklé dokumenty zvané „China Cables“. Ty odhalují přísně utajené informace o dění uvnitř převýchovných táborů, nahrávacích zařízení, zabraňování útekům a dokumentaci o věznění Ujgurů. Uniklé dokumenty obsahují například seznam Karakax a China Cables⁹. Čínská lidová republika a její představitelé je označují za falešné zprávy (Kanat, 2021). Mučení má trvalé dopady na fyzický, duševní a emocionální stav jeho obětí. (Ibrahim, 2021) V mnoha zemích se mučení používá k vynucování přiznání od domnělých zločinců nebo politických vězňů. Mučení je naprosto neslučitelné se základními lidskými právy.

Americký kongres schválil nový zákon-Uyghur Human Rights Policy Act of 2020, který odsuzuje Čínskou komunistickou stranu za porušování lidských práv Ujgurů a dalších turkických muslimů v Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang. S cílem podpořit lidská práva a důstojnost poskytla NED (Národní nadace pro demokracii), která sídlí ve Washingtonu D.C., od roku 2004 ujgurským skupinám přes 8 milionů amerických dolarů. Nadace slouží jako jediný institucionální sponzor ujgurských advokačních a lidskoprávních organizací. (Christineb, 2020) Světový ujgurský kongres, držitel ceny Národní nadace pro demokracii, hraje vedoucí roli v obhajobě lidských práv Ujgurů a dalších obyvatel v provincii. Kongres vytváří koalice s mezinárodními nevládními organizacemi a skupinami na ochranu práv v Organizaci spojených národů. Na mezinárodních platformách slouží jako podpora ujgurské komunitě v diasporách a školí mladé ujgurské aktivisty. Hlavním advokačním úsilím kongresu je mezinárodní osvětová kampaň, díky níž byly intervenční tábory poprvé zmíněny na půdě Organizace spojených národů. Světový ujgurský kongres zahájil činnost Lawyers for Uyghur Rights s cílem vytvořit skupinu právních expertů po celém světě, kteří budou bojovat za práva Ujgurů (Christineb, 2020).

⁹ Seznam Karakax a China Cables jsou uniklé dokumenty, ve kterých se nalézají informace o vězněných Ujgurech v převýchovných táborech.

3. Organizace spojených národů a Čínská lidová republika

3.1. Vývoj Organizace spojených národů

Předchůdkyní Organizace spojených národů, známou pod zkratkou OSN (Organizace spojených národů), byla Společnost národů – organizace koncipována v průběhu 1. světové války a ustanovená v roce 1919 v rámci Versaillské smlouvy „na podporu mezinárodní spolupráce a dosažení míru a bezpečnosti“. Název Spojené národy navrhl americký prezident Franklin D. Roosevelt a poprvé byl použit za 2. světové války v Deklaraci Spojených národů z 1. ledna 1942. (UNICPRG, 2005, 3)

Organizace spojených národů oficiálně vznikla 24. října 1945, kdy byla Charta závazně potvrzena Čínou, Francií, Sovětským svazem, Spojenými státy americkými, Velkou Británií a většinou ostatních signatářských zemí Organizace spojených národů. Členství je přístupné všem mírumilovným státům, který přijmou povinnosti z Charty a budou schopni je plnit. Nové členské státy přijímá Valné shromáždění na základě doporučení Rady bezpečnosti. (OSN, 2024b).

Negativní vymezení Organizace spojených národů a její úlohy v mezinárodních vztazích nám říká, že Organizace spojených národů není státem, není založena na státním uspořádání, nemá nástroje státního charakteru, jakými jsou vláda, parlament, vlastní policie či ozbrojené síly. Má svůj Vojenský štábní výbor díky stálým členským zemím, ale v tomto směru je Organizace spojených národů závislá na nejsilnějších a nejvlivnějších členských státech a jejich ochotě se zapojit do akcí pod vlajkou Organizace spojených národů a poskytnout ozbrojené síly. Organizace spojených národů nemůže ostatní země k ničemu nutit a je v podstatě bezmocná. (Eichler, 2013, 29).

3.2. Charta Organizace spojených národů

Charta Organizace spojených národů je ustanovující dokument této organizace, který stanovuje práva a povinnosti členských států. Stanovuje orgány a postupy fungování Organizace spojených národů. Charta jako mezinárodní smlouva nařizuje základní principy mezinárodních vztahů – od suverenity a rovnosti mezi státy po užití legální síly při řešení sporů. (OSN, 2024a).

Charta stanovila, že Rada bezpečnosti se bude skládat z pěti stálých členů s právem veta: Spojených států amerických, Velké Británie, Francie, Ruska a Čínské lidové republiky, (které jsou často souhrnně nazývány „P5“¹⁰). V roce 2005 podepsali zástupci 191 členských států dokument o výsledcích Světového summitu, který zakotvil doktrínu „Odpovědnost chránit“ (R2P)¹¹. Tato doktrína tvrdí, že Rada bezpečnosti může použít opatření, včetně síly, jako poslední možnost k ochraně civilistů v případě genocidy, etnických čistek, válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti. (Wuthnow, 2012,12).

Pokud jeden z členských států poruší stanovené zásady, může být členství pozastaveno nebo dojde k vyloučení státu z Organizace spojených národů. K takovému kroku nikdy však nedošlo. Charta ustanovuje šest základních orgánů: Valné shromáždění, Radu bezpečnosti, Ekonomickou a sociální radu, Poručenskou radu, Mezinárodní soudní dvůr a Sekretariát Organizace spojených národů. Ty se pak dále dělí na agentury, programy a jiné orgány. Dle rezoluce Sjednocení za mír přijaté v roce 1950 může Valné shromáždění převzít iniciativu Rady bezpečnosti ve chvíli, kdy se stálí členové nesjednotí proti narušení míru či agrese. Valné shromáždění musí ihned posoudit danou situaci s cílem doporučit další kroky řešení, je-li to nutné k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti mohou kroky zahrnovat i použití ozbrojené síly. (UNICPRG, 2005, 62).

Předmluva Charty Organizace spojených národů je tzv. preambule, která vyjadřuje ideály, společné cíle všech států, jejichž vlády se spojily, aby vytvořily Organizaci spojených národů. Preambule zdůrazňuje, že Organizace spojených národů ve světové politice vystupuje jako „lid spojených národů“, který je odhodlán uchránit budoucí pokolení. Zdůrazňuje víru v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti, v rovná práva mužů a žen, národů menších či velkých. (Eichler, 2013, 30). Charta se dá pozměnit hlasováním Valného shromáždění, pokud se vysloví dvoutřetinová většina členů a změnu ratifikují dvě třetiny členských států Organizace spojených národů, včetně pěti stálých členů Rady bezpečnosti. Doposud byly pozměněny čtyři články Charty. (UNICPRG, 2005, 63).

¹⁰ Zkratka P5 vychází z anglického slova permanent, tedy stálý, a slovo 5 odkazuje na počet stálých členů Rady bezpečnosti.

¹¹ Zkratka R2P vychází z anglického sousloví Responsibility to Protect, tedy Odpovědnost za ochranu.

3.3. Úřad vysokého komisaře pro lidská práva

V roce 1993 Valné shromáždění ustanovilo úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů, který má na starost zodpovědnost za činnost v oblasti lidských práv. Komisař odpovídá za podporu a ochranu občanských, kulturních, hospodářských, politických a sociálních práv a svobod. OHCHR (Úřad vysokého komisaře pro lidská práva) je ústředním orgánem Organizace spojených národů v oblasti lidských práv, při ochraně a podpoře komunikuje s vládami a regionálními, mezinárodními a nevládními organizacemi. Úřad vysokého komisaře pro lidská práva je rozdělen do pěti odborů: Odbor pro výzkum a právo na rozvoj, Odbor pro činnost a programy, Odbor pro poskytování služeb, Odbor vnějších vztahů a nově vytvořený Odbor pro zvláštní postupy. (UNICPRG, 2005, 194, 40).

Vysoká komisařka pro lidská práva Michelle Bachelet vydala očekávanou zprávu o závažném porušování lidských práv v Sin-ťiang. Obsah dokumentu obsahuje odhalení, že se jedná o porušování lidských práv ze strany Čínské lidové republiky. V roce 2022 uskutečnila návštěvu do provincie, kde nemohla mluvit se žádným z Ujgurů a po celou dobu ji doprovázeli státní úředníci čínské vlády. (Amnesty International, 2022)

3.4. Rada bezpečnosti

Rada bezpečnosti má hlavní zodpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Má 15 členů, z toho pět stálých – Velká Británie, Čínská lidová republika, Spojené státy americké, Francie, Rusko a 10 nestálých, které volí Valné shromáždění na dvouleté období. Podle článku 25 Charty Organizace spojených národů se všechny státy shodly na přijímání a respektování rozhodnutí přijatých Radou bezpečnosti. (UNICPRG, 2005, 62)

Funkce a pravomoci, které uděluje Charta Radě bezpečnosti jsou: udržovat mezinárodní mír a bezpečnost v souladu se zájmy a cíli Organizace spojených národů, vyzývat strany konfliktu, aby vzájemné spory vyřešily mírovou cestou, vyzývat členské státy, aby při se naplňování rozhodnutí Rady bezpečnosti neuchylovaly k použití ozbrojené síly, určovat, zda dochází k ohrožení míru či agrese a doporučovat opatření, která by měla být učiněna k zastavení. (UNICPRG, 2005, 62).

Pokud je Radě bezpečnosti předložen podnět týkající se ohrožení míru, doporučí se oběma stranám pokusit se o dosažení míru pomocí dohody. V případě jakékoli mezinárodní krize či napětí má právo přijímat dvě opatření. Může přijmout rezoluci, ve které označí danou zemi, organizaci za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost, také známou pod anglickou zkratkou TIPS „threat for international peace and security“. V návaznosti na to se může schválit rozhodnutí, jež dává zmocnění k užití nezbytných prostředků, známé také pod AUNM „authorisation to use all necessary means“ proti organizaci, státu, jež byly označeny. Pokud všichni členové Rady bezpečnosti odsouhlasí použití všech prostředků, tím se rozumí pozemní, vzdušná a námořní síla členských států, nikdo nevetuje proti souhlasu, tak je to považováno za legální použití. (Eichler et al.2013, 210).

Dle Charty Organizace spojených národů může použít Rada bezpečnosti donucovací prostředky, pod kterými se rozumí hospodářské sankce, zbrojní embargo, finanční sankce, zákaz cestování nebo kolektivní vojenské sankce. Zaměřují se na osoby a skupiny odpovědné za agresi či konflikt, které mezinárodní společenství odsoudilo, zbytek obyvatelstva a mezinárodní obchod nejsou sankcemi postihnuty. Ustanovila také mezinárodní tribunály ke stíhání osob odpovědných za porušování humanitárních a lidských práv, včetně genocidy. (UNICPRG, 2005, 8).

Čínská lidová republika bude s větší pravděpodobností souhlasit s konkrétním postupem, jako jsou sankce, pokud budou zachovány její základní zájmy a nejsou preferovány jiné možnosti. Čínská lidová republika může s těmito postupy manipulovat tak, že může vyžadovat ústupky během procesu vyjednávání a prosazováním alternativ. Mezi ně patří využití bilaterálního vlivu, které má za úkol snížit potřebu akce Rady bezpečnosti jako celku. Čínská lidová republika tvrdě pracuje na ochraně svých národních zájmů způsobem, který přináší minimální politické náklady. (Wuthnow, 2012, 10)

3.5. Právo Veta

Každý člen Rady bezpečnosti má jeden hlas ke schvalování o rozhodnutí v procedurálních otázkách. Členové se mohou zdržet hlasování či vetovat (zamítnout) návrh. Problematictější než právo veta je „skryté veto“, což znamená, když stálý člen hrozí, že použije své veto, pokud se bude hlasovat o určitém opatření nebo prohlášení. Používá se při neformálních konzultacích, nikoliv na otevřených zasedáních. To snižuje získávání informací o jeho používání a posuzování jeho vlivu na Radu bezpečnosti (Wouters, Ruys, 2005).

Čínská republika, která byla členem Rady bezpečnosti v letech 1946-1971, v čele s Čankajškem zastupovala nejen ostrov Tchaj-wan, ale i pevninskou Čínu. V roce 1971 se dostal k moci Mao Ce-tung a Čínská republika byla přejmenována na Čínskou lidovou republiku.

ČLR (Čínská lidová republika), stálý člen Rady bezpečnosti od roku 1971, se kdysi vyhýbala konfliktům se Spojenými státy americkými a svého vlivu využívala jen střídmě. Se zájmy v mnoha státech, na které se Spojené státy americké, Evropa a další chtějí prostřednictvím Rady bezpečnosti zaměřit, je však Čínská lidová republika stále více ochotná využívat své právo veta k formování výsledků ve svůj prospěch. Obecněji řečeno, velmi reálnou obavou ve Washingtonu, Londýně a jinde je, že Čínská lidová republika se snaží chránit své zájmy tím, že brání mezinárodnímu společenství vyvíjet tlak na „darebácké režimy“, definované jako státy, které byly široce odsuzovány za chování, ať už vnější nebo vnitřní, které podvrací mezinárodní normy (Wuthnow, 2012, 11). Čínská republika, v letech 1946-1971 využila právo veta 13x. Od roku 1971 po současnost Čínská lidová republika využila právo veta 13x (United Nations, 2024), z čehož lze usuzovat na zvyšující se asertivitu v rámci mezinárodních společenství. Zároveň se postupně zvýšil i finanční příspěvek ČLOA (Čínské lidové osvobozené armádě). (Krejčí, 2021, 356), což znamená, že Čína dává více prostředků na armádu.

Nicméně čínská moc v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů je umocněna vetem. Veto je zvláště důležité kvůli tendenci Pekingu prosazovat negativní agendu. Čínská lidová republika využívá své právo veta spíše než k prosazování svých vlastních iniciativ k omezení, formování a v některých případech podkopání návrhů ostatních, včetně Spojených států amerických. (Abdelkader, 2020). Při několika příležitostech během studené války a v 90. letech Čínská lidová republika hlasovala „ne“ nebo se zdržela schválení rezolucí podporovaných Spojenými státy, dokud nebyly její požadavky splněny. V některých případech se o totéž snaží Rusko. Kombinace materiální a institucionální moci však vybavuje Čínskou lidovou republiku jedinečnou schopností bránit americkým cílům a ambicím. Kromě svých schopností má Čínská lidová republika ekonomické a politické motivy sabotovat snahy vedené Spojenými státy potrestat „darebácké režimy“ prostřednictvím Rady bezpečnosti Organizace spojených národů. (Wuthnow, 2012, 10)

Čínská lidová republika zaujímá v otázce členství v Radě bezpečnosti nejednoznačný postoj, přitom vyzývá k reformě Rady bezpečnosti. Otázkou zůstává, jak se Čínská lidová republika vyjadřuje k nabídkám o stálých členstvích asijských rivalů Indie a Japonska. (Malik, 2005) Vzhledem k tomu, že Peking usiluje o získání velmocenského postavení, zřejmě proto odmítá kandidaturu těchto zemí, aby Čínská lidová republika byla jediným stálým asijským státem v Radě bezpečnosti. Překážkou reformy však zůstává neochota P5 připustit změnu, která by narušila jejich postavení. Rada by měla odrážet politickou, ekonomickou, vojenskou a demografickou realitu dnešního světa, pokud má analyzovat nové problémy, hrozby pro mezinárodní bezpečnost zejména terorismus, zhroutené státy, šíření jaderných zbraní, chudobou a násilí.

Jedním z hlavních důvodů, proč mnoho států nemá rádo právo veta je fakt, že stálí členové někdy využívají privilegia chránit spřátelené státy, s nimiž mají ekonomické a diplomatické vztahy, před uvalením ekonomických sankcí nebo odsouzením ze zločinů. Jeden z možných následků je, že mohou probíhat opakující se porušování lidských práv a nebo nezákonné invaze do sousedních států. (Brown, 2016, 94) Zneužití veta blokuje akce na zastavení porušování lidských práv a odporuje základním principům Organizace spojených národů. Aby se nezneužívalo právo veta Francie podala návrh, aby stálí členové Rady bezpečnosti nepoužívali své právo veta v situacích, které se týkají porušování lidských práv, invazí či masakrů. Tento krok by zvýšil legitimitu Rady bezpečnosti, posílil by její integritu, obnovil diskuze a konstruktivní vyjednávání, ale také by ukázal mezinárodnímu společenství, že by postavila ochranu lidských práv na první místo. Dále by měli stálí členové P5 přijmout povinnost poskytnout zdůvodnění pro využití veta a navrhnout alternativní plán v souladu s mezinárodním plánem k dosažení stejných cílů. Tento přístup si klade za cíl posílit zodpovědnost využívání práva veta ve světové Radě bezpečnosti. (Brown, 2016, 94)

3.6. Začátek Čínské lidové republiky v Radě bezpečnosti

Čína je oficiálním členem Organizace spojených národů od roku 1945 a současně se stala členem Rady bezpečnosti. Až do roku 1971 za Čankajška bylo toto křeslo v držení Čínské republiky, která zde zastupovala nejen ostrov Tchaj-wan, ale i celou pevninskou Čínu. To se změnilo, mimo jiné na základě čtyř níže zmíněných okolností, když 25. října 1971 došlo ke schválení rezoluce číslo 2758. 76 zemí rezoluci podpořilo, 35 bylo proti a 17 států se zdrželo hlasování. Na základě schválení této rezoluce se hlavním právoplatným představitelem Číny stala Čínská lidová republika v čele s Mao Ce-tungem s hlavním mocenským centrem v Pekingu. S okamžitou platností byla Čínská republika v čele s Čankajškem nahrazena Čínskou lidovou republikou a představitelé Čankajškova režimu byli z Organizace spojených národů a jejích složek ihned odvoláni ze svých funkcí. Na základě tohoto rozhodnutí tak byla oficiálně uznána politika jedné Číny a Tchaj-wan se stal jen její součástí, nikoli představitelem (Hosenseidlová, 2021).

Za prvé, dekolonizace, zejména v Africe, vedla k řadě nově vzniklých států. To změnilo složení Organizace spojených národů tak, že do roku 1965 asi 76 % jejich členů pocházelo z rozvojového světa, který měl tendenci podporovat Čínskou lidovou republiku v rámci Valného shromáždění Organizace spojených národů. (Wuthnow, 2012, 12). Za druhé, členské státy Organizace spojených národů uznaly velikost Čínské lidové republiky, její status (od roku 1964) jaderné velmoci a rostoucí vliv na mezinárodní scéně. Američtí spojenci jako Itálie, Rakousko a Kanada následně přehodnotili svůj postoj a jako centrum Číny začali namísto Tchaj-peje uznávat Peking a podporovat jeho snahu o zastoupení v Organizaci spojených národů. Za třetí, rostoucí napětí mezi Čínskou lidovou republikou a Sovětským svazem, umocněné sovětskou invazí do Československa v roce 1968, přimělo Peking, aby upustil od svých opatření a dospěl k závěru, že křeslo v Organizaci spojených národů by mohlo být užitečné i pro kontrolu sovětské hegemonie. (Wuthnow, 2012, 12). Za čtvrté, možná nejrozhodněji, Spojené státy americké vedené Henrym Kissingerem vstoupily v červenci 1971 do tajných jednání s Čínskou lidovou republikou, což podkopalo americké snahy v Organizaci spojených národů zachovat „čínské křeslo“ pro Tchaj-wan. V roce 1971 tak Spojené státy americké již nemohly shromáždit dostatečný odpor a Valné shromáždění schválilo vstup Čínské lidové republiky do Rady bezpečnosti.

V knize Čínská diplomacie a Rada bezpečnosti Stähle zmiňoval na začátku historické vyprávění o úloze Čínské lidové republiky v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů od doby, kdy byla do této instituce přijata v roce 1971. ČKS (Čínská komunistická strana) usilovala o členství v Organizaci spojených národů od chvíle, kdy zvítězila v čínské občanské válce a v roce 1949 založila Čínskou lidovou republiku. Dne 1. října ministr zahraničí Čou En-laj prohlásil, že vstup do Organizace spojených národů je symbolickým „odznakem suverenity a legitimizuje její status velmoci,“ a zaslala sekretariátu Organizace spojených národů řadu depeší. Sovětský svaz deklaroval svou podporu a Spojené státy americké řekly, že nebudou vetovat žádost Pekingů, pokud bude předložena k hlasování. (Stähle, 2008, 138-139).

Po zásahu do korejské války v říjnu 1950 se Čínská lidová republika ocitla ve sporu jak se Spojenými státy americkými, tak se samotnou Organizací spojených národů, pod jejíž záštitou byla vedena protiofenziva proti Severní Koreji. To poškodilo snahu Pekingů o členství v Organizaci spojených národů. Jak tvrdí David Bosco (2011, 10): „Kdyby se Čínská lidová republika zdržela korejské války, pravděpodobně by vstoupila do Organizace spojených národů mnohem dříve než po 20 letech během kterých Spojené státy americké diplomaticky manévrovaly s dřívějším vstupem Čínské lidové republiky do Organizace spojených národů. Strategie Washingtonu sledovala tři cesty: zaprvé zajistit, aby jeho spojenci hlasovali proti návrhům na přijetí Čínské lidové republiky do Valného shromáždění; za druhé, od roku 1961, sponzorování rezolucí, které stanovily, že otázka členství Čínské lidové republiky je považována za „důležitou otázku“, a proto vyžaduje dvoutřetinovou nadpoloviční většinu ve Valném shromáždění, což snižuje její šanci na úspěch; a za třetí, koncem 60. let 20. století prosazování plánu, v němž by byl zastoupen Tchaj-wan i Čínská lidová republika, což by Peking jako porušení zásady „jedné Čínské lidové republiky“ nikdy nepřijal. (Bosco, 2011).

V letech 1997 a 1999 Čínská lidová republika vetovala návrhy rezolucí o zřízení pozorovatelské mise v Guatemale a v Makedonii na základě toho, že tyto státy navázaly diplomatické vztahy s Tchaj-wanem. Také pohrozila, že bude vetovat návrh na rozšíření mírových sil na Haiti, kvůli vazbám s Tchaj-wanem. (Wouters, Ruys, 2005).

Druhým důvodem opožděného přijetí Čínské lidové republiky byly důsledky kulturní revoluce. Radikalizace domácí politiky v roce 1966 vedla Čínskou lidovou republiku k oznámení opatření jako je „vyhoštění všech imperialistických zemí“ z Organizace spojených národů a rezoluce odsuzující Spojené státy americké jako „agresora“ v korejské válce. (Boutros-Ghali, 1992). Vznesení takových požadavků učinilo čínskou žádost o členství politicky neproveditelnou. Koncem 60. let několik změn položilo několik změn základ pro vstup Čínské lidové republiky.

3.7. Problematika Ujgurů na půdě OSN

Mezinárodní společenství se dozvědělo v roce 2017 o strategii masové intervence Čínské komunistické strany s ohledem na „centra odborného vzdělávání“, Čínská lidová republika naplánovala návštěvu mezinárodních diplomatů a zástupců médií v centrech Sin-ťiangu na rok 2022. Tato návštěva byla strategicky naplánovaná, aby ukázala odbornou a vzdělávací roli, kterou centra plní. V roce 2019 Rada bezpečnosti Organizace spojených národů na základě dopisu od nevládních organizací pro lidská práva vyzvala Čínskou lidovou republiku ke smysluplnému přístupu pro nezávislé mezinárodní pozorovatele do středisek odborného vzdělávání, na rozdíl od procházení středisek řízených Čínskou komunistickou stranou. Tuto výzvu Čínská lidová republika ignorovala a na 74. zasedání Valného shromáždění Organizace Spojených národů v září 2019 čínský ministr zahraničí Wang Yi ve svém projevu vychvaloval čínskou politiku, která je v nejlepším zájmu pro jejich obyvatelstvo. Uvedl, že Čínská lidová republika zůstává oddána suverénním právům a rovnosti a nadále popírá kulturní genocidu na ujgurské menšině na mezinárodní scéně (Finnegan, 2020)

3.7.1. Čínská veta v Radě bezpečnosti

Čínská lidová republika jako člen Rady bezpečnosti Organizace spojených národů použila oficiální právo veta od roku 1971 třináctkrát. Přihlédneme-li k tematickému zaměření, obvykle se jednalo o blokování rezolucí či sankcí, které nějakým způsobem souvisely s porušováním lidských práv, šlo například o oficiální odsouzení násilí. Čínská lidová republika často hlasuje podobně jako Ruská federace.

První použití veta je z roku 1972, vetovaná rezoluce se týkala přijetí Bangladéše do Organizace spojených národů, ta vznikla v roce 1971 odtržením od Pákistánu. Čínská republika tehdy neuznávala Bangladéš jako nezávislý stát a podporovala Pákistán, který uznal oficiálně Bangladéš jako nezávislý až v roce 1974 na základě mezinárodního nátlaku. Je potřeba brát v úvahu probíhající studenou válku a kašmírský konflikt.

Druhé veto přišlo až v roce 1997, šlo o prodloužení mandátu mise na podporu mírového procesu v Guatemale. Čínská lidová republika veto argumentovala tak, že se jedná o vnitřní záležitost Guatemaly a mezinárodní společenství by se nemělo vměšovat. O dva roky později Čínská lidová republika vetovala prodloužení mandátu mírové mise v Makedonii. Důvodem byly obavy z možného uznání Tchaj-wanu jako nezávislého státu, a to na základě prodloužení mise v Makedonii. Za dalších osm let Čínská lidová republika zablokovala sankce vůči Zimbabwe. Sankce byly namířeny proti jednotlivcům a vládě, která porušovala lidská práva. Čínská lidová republika veto obhajovala jako gesto solidarity s africkými partnery a ochoty hájit jejich zájmy. Ve stejném roce Čínská lidová republika zablokovala rezoluci odsuzující porušování lidských práv v Myanmaru, včetně útlaku opozice a etnických menšin. V roce 2008 se čínské veto opět týkalo Zimbabwe, tehdejší prezident Robert Mugabe a další vysokí vládní představitelé násilně potlačili politickou opozici a dál docházelo k porušování lidských práv. U Zimbabwe se ukázalo společné hlasování Ruska a Čínské lidové republiky, tedy jejich spojení a vzájemná podpora mezinárodních zájmů.

Všechna následující veta se týkala situace v Sýrii. A opět na nich lze pozorovat tandem Čínské lidové republiky a Ruska při hlasování. V roce 2011 syrská vláda násilně potlačila protesty probíhající v rámci Arabského jara, účastníci požadovali rezignaci Bašára al-Asada a nenásilné předání moci. Společné veto Čínské lidové republiky a Ruska v této záležitosti bylo vnímáno jako projev jejich spojení a sdílení určitých strategických zájmů, včetně ochrany suverenity a nevměšování do vnitřních záležitostí suverénních států. Situace v Sýrii se zhoršovala, Organizace spojených národů chtěla roku 2012 oficiálně odsoudit násilí syrské vlády vůči civilistům během občanské války v Sýrii, požadovala rezignaci al-Asada a žádala politickou dohodu na přechodu moci. Čínská lidová republika argumentovala své veto nevměšováním se do záležitostí syrských občanů. V roce 2014 žádala Organizace spojených národů o postavení Bašára al-Asada před Mezinárodní trestní soud kvůli válečným zločinům, Čínská lidová republika opět použila veto. Stejně jako o dva roky později, v roce 2016, to se týkalo zavedení zóny vyloučení letadel nad Sýrií, což mělo mít za následek omezení schopnosti syrské vlády provádět letecké útoky na civilisty a povstalce. V roce 2017 se čínské veto týkalo rezoluce odsuzující chemické útoky ve městě Chán Šajchún, které měla na svědomí syrská vláda.

V roce 2020 se Čínská lidová republika připojila k Rusku a vetovala prodloužení povolení přeshraničních dodávek pomoci z Turecka do severozápadní Sýrie. Shodně tvrdili, že povolení Organizace spojených národů, které povoluje dodávky pomoci z Turecka, porušuje syrskou svrchovanost. Podle jejich názoru by syrská vláda měla mít větší kontrolu nad distribucí pomoci v rámci svých hranic. Další dvě veta následovala v roce 2022.

Výše jsou zmíněná veškerá veta Čínské lidové republiky. Zjistila jsem, že nikdy nebylo čínské veto použito na půdě Organizace spojených národů ve spojitosti s Ujgury. I to ale má své vysvětlení. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o porušování lidských práv na území státu, který je stálým členem Rady bezpečnosti, by nebylo možné prosadit odsouhlasení jednotného stanoviska upozorňujícího na represe Ujgurů. Čínská strana se naopak snaží prezentovat situaci jako vykonstruovanou a tvrdí, že lidská práva etnických menšin na čínském území porušována rozhodně nejsou a vše probíhá se souhlasem.

Poslední dva případy se netýkají přímo čínského veta, ale udržení ruského veta v platnosti kvůli zvolenému postupu Čínské lidové republiky. V roce 2022 se v souvislosti s rezolucemi týkajícími se situace v Sýrii Čínská lidová republika rozhodla zdržet hlasování, čímž potvrdila ruské veto, protože k přijetí rezoluce je zapotřebí devět kladných hlasů. A tím zadržela prodloužení přeshraničních dodávek pomoci.¹²

3.7.2. Řešení situace Ujgurů mimo Radu bezpečnosti

Přesto je problematika porušování lidských práv ze strany čínské vlády na půdě Organizace spojených národů, a nejen tam, široce diskutována. I po zprávě o situaci v Sin-ťiang, kterou 31. srpna 2022 zveřejnil Úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů pro lidská práva, se situace neprestala řešit. Zpráva byla zveřejněna za komisařky Michelle Bacheletové. Přičemž její nástupce, Volker Türk, se zavázal osobně o problematice se zástupci Čínské lidové republiky jednat. Veřejná prohlášení z března a června 2023 se týkají zahájení oficiální komunikace s Pekingem. Ze strany Amnesty International je však slyšet kritika týkající se nedostatečného úsilí vzhledem k závažnosti situace. (Amnesty International, 2023).

Na Valném shromáždění, které proběhlo 18. října 2022, byla citována zpráva bývalé komisařky Bacheletové v meziregionálním prohlášení, která dospěla k závěru, že zneužívání práv proti lidskosti je tak rozšířené, že to může představovat mezinárodní zločiny. Zpráva Organizace spojených národů potvrdila zjištění od organizací Human Rights Watch, Amnesty International a dalších organizací ohledně masového zadržování, mučení, kulturního pronásledování a nucených prací na turkických muslimských etnikách v Sin-ťiang. V prohlášení z Valného shromáždění se uvádí, že vysoký komisař Organizace spojených národů pro lidská práva Volker Türk vyzval Čínskou lidovou republiku, aby přijala nápravná opatření (Gerin, Foster, 2023). Doposud tak čínská vláda neučinila. Padesát jedna členských zemí Organizace spojených národů vydalo společné prohlášení, v němž odsoudilo zločiny proti lidskosti páchané čínskou vládou na Ujgurech a dalších turkických komunitách, a vyzvalo Peking, aby ukončil systematické porušování lidských práv v oblasti Sin-ťiang. (Charbonneau, 2023)

¹² Analýzu využití práva veta Čínskou lidovou republikou jsem vypracovala na základě uvedeného zdroje: <https://research.un.org/en/docs/sc/quick> (United Nations ,2024)

Organizace Human Rights Watch vyzvala Tūrka a generálního tajemníka Organizace spojených národů Antonia Guterrese, aby spolupracovali na zajištění nápravných opatření v návaznosti na zprávu o Sin-ťiangu z roku 2022. (Charbonneau, 2023) Chtějí, aby pokračovali ve shromažďování důkazů o závažném zneužívání a podávání zpráv členským státům Organizace spojených národů. Čínská lidová republika jako obvykle našla delegaci, která vydala prohlášení o podpoře. V roce 2023 Pákistán přečetl prohlášení na Valném shromáždění, v němž trvá na tom, že situace v Sin-ťiangu, Hongkongu a Tibetu je „vnitřní záležitostí Číny“, a staví se proti „politizaci lidských práv“ (UHRP, 2023). Čínská delegace v OSN uvedla, že toto prohlášení podpořilo 72 zemí, ačkoli v minulých letech Peking zahrnul i země, které nevěděly, že jsou uvedeny na seznamu signatářů. „Čínská lidová republika může shromáždit své spojence, aby se podepsali pod její chválu, ale fakta pocházející od téměř všech expertů Organizace spojených národů mluví sama za sebe,“ řekl Omer Kanat, (Kanat, 2023), výkonný ředitel Uyghur Human Rights Project.

Lidskoprávní organizace se důrazně staví proti kandidatuře Čínské lidové republiky na znovuzvolení do Rady Organizace spojených národů pro lidská práva a vyzývají členské státy Valného shromáždění podle rezoluce Valného shromáždění 60/251, aby pro Čínskou lidovou republiku nehlasovaly a ponechaly v Radě prázdné místo. Čínská lidová republika je prokazatelně nezpůsobilá zastávat místo v nejvyšším orgánu Organizace spojených národů odpovědném za prosazování a ochranu lidských práv na celém světě. Kandidáti se dále zavazují „dodržovat nejvyšší standardy při prosazování a ochraně lidských práv“ a plně spolupracovat s Radou Organizace spojených národů pro lidská práva a jejími mechanismy. Čínská lidová republika tato očekávání vůči kandidátům nesplnila a aktivně se snažila podkopávat prosazování a ochranu všeobecných lidských práv na celém světě. Ze všech kandidátů pro volby do Rady pro lidská práva v roce 2020 získala Čínská lidová republika nejméně hlasů a od své předchozí kandidatury ztratila značný počet hlasů. Jakékoli zvýšení podpory by bylo špatným signálem ze strany mezinárodního společenství (UHRP, 2023).

Přestože Čínská lidová republika naznačila svou ochotu kooperovat s mechanismy Organizace spojených národů a držiteli mandátu pro zvláštní postupy při porušování lidských práv, tak od roku 2018 umožnila přístup pouze jednomu odborníkovi Organizace spojených národů. Opakované žádosti o návštěvu země nejméně 15 odborníků na lidská práva, které se táhnou již dvě desetiletí, byly ignorovány. Čínská lidová republika odmítá veškeré obvinění z porušování lidských práv vznesené v Radě pro lidská práva nebo zvláštními postupy a smluvními orgány Organizace spojených národů. (UHRP, 2023)

Závěr

V bakalářské práci jsem se zabývala situací Ujgurů, zaměřila jsem se speciálně na otázku lidských práv a na to, jakým způsobem se o ní debatuje na půdě Organizace spojených národů. S touto situací úzce souvisí kroky čínské vlády, která jsou represivní vůči ujgurské menšině. Cílem bakalářské práce bylo zanalyzovat situaci menšiny Ujgurů, která žije v autonomní oblasti Sin-ťiang ležící v Čínské lidové republice, a prozkoumat potlačování lidských práv v této oblasti. Hlavní výzkumná otázka zní: *„Jaká je situace Ujgurů žijících na území Čínské lidové republiky z hlediska lidských práv?“* Vedlejší výzkumné otázky jsem si položila tři. První je *„Jakým způsobem je zmiňovaná problematika na půdě OSN?“*, druhá *„Čína jako stálý člen Rady bezpečnosti OSN – právo veta v otázce Ujgurů“* a třetí *„Jaký má její členství dopad na lidská práva Ujgurů?“* Abych si mohla zodpovědět cíl práce, hlavní výzkumnou otázku a vedlejší výzkumné otázky, rozhodla jsem se postupovat metodou rešerše. Informace jsem čerpala především z akademických zdrojů, například odborných článků, data jsem sbírala od mezinárodních organizací a nevládních organizací.

Situace menšiny Ujgurů v autonomní oblasti Sin-ťiang z hlediska lidských práv je špatná. Vztahy mezi čínskou vládou a ujgurskou menšinou jsou vypjaté, v roce 2009 došlo k největšímu krvavému střetu mezi menšinovými Ujgury a většinovými Hany, stalo se tak ve městě Urumči. Na obou stranách došlo ke ztrátám na životech. Po tomto incidentu čínská vláda zavedla opatření, která vedla k rozsáhlým kontrolám a monitoringu ujgurského obyvatelstva za pomoci sledovacích zařízení. Jako příklad uvádím kamery na veřejnosti, nainstalování různých aplikací do mobilních telefonů, preventivní prohlídky u lékařů zdarma, na kterých se ale provádí odebrání vzorků krve, DNA, otisků prstů a snímání obličeje. Ujgurská menšina se musí na určených stanovištích prokazovat identifikačními kartami, aby se dostali do měst, na čerpací stanice, do obchodů a na další veřejná místa. Policie zřizuje pořádek při případných protestech ve městech. Dále čínská vláda nepodporuje náboženskou svobodu menšiny, v tomto případě se jedná o islám, chce tak sjednotit společnost a podmanit si menšiny. Pokud zástupci menšiny nedodrží pravidla daná čínskou vládou, jsou předvoláni a následně odesláni do vězení, ve skutečnosti se ale jedná o převýchovné tábory. K tomu stačí jen podezřelé chování, člověk ani nemusí porušit zákon. V převýchovných táborech jsou lidé nuceni učit se čínskému systému, znát hymnu, zákony a politickou ideologii vládnoucí strany.

Odsouzení ztrácí kontakt s rodinou. Aby mohli být nakonec propuštěni, musí se doznat k činům, které často ani nespáchali. Policie uvnitř převýchovných táborů používá donucovací prostředky mezi něž patří mučení, neposkytování jídla a mnohé další praktiky porušující lidská práva.

Ženy jsou zde často sexuálně zneužívané, jsou jim prováděny nedobrovolné sterilizace a žijí v nehygienických podmínkách. Pokud jsou oba rodiče dítěte zavřeni v převýchovném táboře, je dítě dáno do internační školy, kde od útlého věku probíhá indoktrinace mající za cíl vymýtit ujgurskou kulturu. Děti mají ovládat čínský jazyk a znát čínskou kulturu. V neposlední řadě jsou děti vystavovány podobné situaci jako jejich rodiče. Ujgurské děti, které si prošly internační školou, mají trvalé následky. Pokud je indoktrinace a převýchova úspěšná, zapomínají na vlastní ujgurskou kulturu a své kořeny. Čínská vláda všechny zmíněné praktiky popírá. Dle vyjádření Pekingu je účast v převýchovných táborech dobrovolná a jde o rekvalifikaci Ujgurů či boj s radikálním islámem.

Problematika Ujgurů je zmiňována na půdě Organizace spojených národů od doby, kdy byly předloženy první důkazy o věznění až jednoho milionu Ujgurů v převýchovných táborech. Čínská lidová republika naplánovala návštěvu pro mezinárodní diplomaty v převýchovných táborech v Sin-ťiang. Návštěva však byla strategicky dopředu naplánovaná, aby vše ukázala ve prospěch čínské strany. Rada pro lidská práva při Organizaci spojených národů zaslala Čínské lidové republice dopisy, ve kterých je žádala, aby přistoupila na smysluplný přístup k nezávislým mezinárodním pozorovatelům v Sin-ťiang. Ale Čínská lidová republika tento apel zcela ignorovala a na zasedání Valného shromáždění uvedla, že dělá vše v nejlepším zájmu pro celé své obyvatelstvo. V roce 2022 Sin-ťiang navštívila vysoká komisařka Organizace spojených národů Michelle Bachelet, která rok po návštěvě zveřejnila dlouho očekávanou zprávu o situaci Ujgurů z hlediska lidských práv. Bachelet po návštěvě provincie nepřiznala, že by tam docházelo k porušování lidských práv. Západní země a organizace na ochranu lidských práv viní i nadále čínskou vládu a čínské úřady ze zadržování Ujgurů a dalších menšin v převýchovných táborech. Země, které odsuzují Čínskou lidovou republiku za porušování lidských práv a za nucené práce, zakazují import surovin z provincie Sin-ťiang. Čínská vláda kritiku dlouhodobě odmítá a zdůrazňuje, že je vše dobrovolné.

Čínská lidová republika jako stálý člen Rady bezpečnosti, který disponuje právem veta, může toto privilegium použít při hlasování v Organizaci spojených národů v rámci hlasování o otázkách týkajících se situace Ujgurů. Může se taktéž zdržet. Ze zpřístupněných a dohledatelných dat týkajících se použití veta jsem se dozvěděla, že se v případě Čínské lidové republiky žádné netýkalo Ujgurů. V práci jsem nezmiňovala tedy žádné konkrétní čínské veto, jelikož se netýkalo tématu práce.

Rada bezpečnosti na jejím základě může použít řadu opatření k ochraně civilního obyvatelstva v případě genocidy, etnických čistek, válečných zločinů či zločinů proti lidskosti. Zmiňuje se, že Čínská lidová republika páchá genocidu a zločiny proti lidskosti na ujgurské menšinu, nicméně tato tvrzení nejsou natolik průkazná, aby Rada bezpečnosti podnikla potřebné kroky k vyřešení situace. Výraznou komplikací je, že mezi pěti stálými členy Rady bezpečnosti, která by takové kroky musela odsouhlasit, je právě obviňovaná Čínská lidová republika. Situace Ujgurů je medializována od roku 2017, kdy byly známé první důkazy o zavírání příslušníků ujgurského etnika do převýchovných táborů a problematika začala být mezinárodně diskutována. Za uplynulou dobu byly na čínskou vládu směřovány sankce finanční podoby. Zrušeny měly být v případě, že čínská vláda propustí vězně z převýchovných táborů. Místo toho však Peking usiluje o revizi Rady bezpečnosti, žádá větší zastoupení a chce zvýšit svůj globální vliv. Čínská lidová republika využívá svou moc v Radě bezpečnosti především ve svůj prospěch v politických záležitostech. Dlouhodobě využívá právo veta k podkopávání návrhů ostatních zemí, především Spojených států amerických. Mnoho států kritizuje právo veta, jelikož se jedná o lehce zneužitelnou výsadu, která neodpovídá současnému rozložení světa a nereflktuje dostatečně současnou situaci. A tím činí z Organizace spojených národů uskupení neschopné reagovat.

Jedná se o práci, která je velmi aktuální, z toho důvodu je zde mnoho prostoru pro další výzkum. Některá související témata jsou široká a komplexní a mělo by jim být samostatně věnováno více pozornosti. Zmíním například specifické porušování lidských práv v případě žen, týká se to sexuálního nátlaku a sexuálního násilí, případně nucených sterilizací a dalších represivních opatření mířících na ženskou fyzickou integritu. Budoucí vývoj situace Ujgurů v otázce lidských práv je rozhodně třeba monitorovat a snažit se docílit získání průkazných materiálů, které by vytvořily větší nátlak na Čínskou lidovou republiku.

Seznam použité literatury

ABDELKADER, Engy. China's Repression of Uigher Muslims: A Human Rights Perspective in Historical Context. Online. *UCLA: Journal of Islamic and Near Eastern Law*. 2020, s. 1-20. Dostupné z: <https://doi.org/10.5070/N4181051172>. [cit. 2024-03-16].

AMNESTY INTERNATIONAL. Čína porušuje lidská práva Ujgurů – uvádí nová zpráva OSN. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/zprava/5507/cina-porusuje-lidska-prava-ujguru-uvadi-nova-zprava-osn>. [cit. 2024-03-16].

AMNESTY INTERNATIONAL. China: Anniversary of UN's damning Xinjiang report must be 'wake-up call' to action. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/08/china-anniversary-of-uns-damning-xinjiang-report-must-be-wake-up-call-to-action/>. [cit. 2024-03-30].

BAMIGBOLA, Christine. UYGHUR HUMAN RIGHTS POLICY ACT BUILDS ON WORK OF NED GRANTEES. Online. *National Endowment for Democracy*. 2020. Dostupné z: <https://www.ned.org/uyghur-human-rights-policy-act-builds-on-work-of-ned-grantees/>. [cit. 2024-03-16].

BOSCO, David. *The Vetoes That Weren't*. Online. *Foreign Policy*, 2011. Dostupné z: http://bosco.foreignpolicy.com/posts/2011/03/21/the_vetoes_that_werent. [cit. 2024-03-16].

BOUTROS-GHALI, Boutros. An agenda for peace: preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping : report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security. Online. 1992, s. 58. Dostupné z: United Nations Digital Library, <https://digitallibrary.un.org/record/145749?v=pdf>. [cit. 2024-03-16].

BRIGLIA, Makenzie D. Big Brother XI: How China's Surveillance of the Uyghur Population Violates International Law. Online. 2021, s. 34. ISSN 1534-9977. Dostupné z: <https://eds.p.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=8fb1c083-ab90-417b-a1e9-cca664f1667b%40redis>. [cit. 2024-03-16].

BROWN, Gordon. Implementation of Human Rights. Online. In: *The Universal Declaration of Human Rights in the 21st Century: A Living Document in a Changing World*. Open Book Publishers, 2016, s. 94. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/j.ctt1bpmb7v.14?searchText=&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Ddefinition%2Bof%2Bhuman%2Brights&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&searchKey=&refreqid=fastly-default%3A1f486e504a2390b3c501c3986952b798&seq=1. [cit. 2024-03-16].

CLARKE, Michael. The Impact of Ethnic Minorities on China's Foreign Policy: The Case of Xinjiang and the Uyghur. Online. 2017, s. 1-25. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0009445516677361>. [cit. 2024-03-16].

CLARKE, Michael. China: Repression at home, extension abroad. Online. *COUNTERTERRORISM YEARBOOK 2019*. 2019, s. 31-39. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/resrep23114.7?searchText=definition+of+human+rights+in+xinjiang&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Ddefinition%2Bof%2Bhuman%2Brights%2Bin%2Bxinjiang&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A08c1c38234a67fee5a6fded7aac83728&seq=1. [cit. 2024-03-16].

DAVIS, Elizabeth Van Wie. Uyghur Muslim Ethnic Separatism in Xinjiang, China. Online. 2008, s. 15. Dostupné z: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA493744.pdf>. [cit. 2024-03-16].

DWYER, Arienne D. *The Xinjiang Conflict: Uyghur Identity, Language Policy, and Political Discourse*. Online. 2005, č. 15. Washington: Policy Studies, 2005. ISSN 1547-1330. Dostupné z: <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/server/api/core/bitstreams/ee963095-13e7-4c6d-9f95-d9ddf9f3be36/content>. [cit. 2024-03-16].

EICHLER, Jan. *Bezpečnostní a strategická kultura mezinárodních organizací a ČR*. 1. Praha: Oeconomica, 2013., s. 29-30, 210. ISBN 978-80-245-1992-0.

ERKIN, Adila. Central Asian Survey: geography, identity and consumer culture in contemporary Xinjiang. Online. In: *Central Asian Survey*. 2010, s. 417-428. Dostupné z: <https://sci-hub.se/10.1080/02634930903577169>. [cit. 2024-03-16].

EVROPSKÝ PARLAMENT. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 17. prosince 2020 o nucené práci a situaci Ujgurů v Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang. Online. In: 2020. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0375_CS.html. [cit. 2024-03-16].

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 9. června 2022 o situaci v oblasti lidských práv v Sin-ťiang, včetně sin-ťiangských policejních spisů.* Online. 2022. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0237_CS.html. [cit. 2024-03-16].

FINNEGAN, Ciara. *The Uyghur Minority in China: A Case Study of Cultural Genocide, Minority Rights and the Insufficiency of the International Legal Framework in Preventing State-Imposed Extinction* [online]. Irsko, 2020, 20 [cit. 2024-3-16]. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/paper/The-Uyghur-Minority-in-China%3A-A-Case-Study-of-and-Finnegan/b5025a668c67edb399a3fa2e75d9c73745766861>

FINLEY, Joanne Smith. *Tabula rasa: Han settler colonialism and frontier genocide in "re-educated" Xinjiang.* Online. 12. The University of Chicago Press, 2022. ISSN 2575-1433. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.1086/720902>. [cit. 2024-03-16].

GERIN, Roseanne a FOSTER, Malcolm. 51 nations blast China over violating Uyghurs' rights: Move comes after China was named to the UN Human Rights Council despite its poor record. Online. In: *Radio Free Asia*. 2023. Dostupné z: <https://www.rfa.org/english/news/uyghur/joint-statement-10192023171740.html>. [cit. 2024-03-30].

Historical Matters Concerning Xinjiang. Online. *White paper*. 2019, č. 1. Dostupné z: http://english.scio.gov.cn/2019-07/22/content_75017992.htm. [cit. 2024-03-15].

Historical Matters Concerning Xinjiang. The State Council Information Office of the People's Republic of China. Online. *White paper*. 2019, č. 1. Dostupné z: http://english.scio.gov.cn/2019-07/22/content_75017992.htm. [cit. 2024-03-15].

HLADÍKOVÁ, Kamila. Vládní nevládní organizace a čínský vliv v OSN. Online. *SINOPSIS*. 2023. Dostupné z: AcaMedia z.ú., <https://sinopsis.cz/vladni-nevladni-organizace-a-cinsky-vliv-v-osn/>. [cit. 2024-03-16].

HSIEH, Chiao-Min a FALKENHEIM, Victor C. Economy of Xinjiang. Online. In: Britannica, 2024. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Xinjiang/Economy>. [cit. 2024-03-16].

HOSENSEIDLOVÁ, Petra. Vyloučení z OSN otrásló pozicí Tchaj-wanu. Z reprezentanta celé Číny se stala neuznaná země. Online. 2021. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/vyloucení-z-osn-otraslo-pozici-tchaj-wanu-z-reprezentanta-cele-ciny-se-stala-neuznana-zeme-28944>. [cit. 2024-03-16].

HUANG, Fei; SHI, Kuankuan; ZHOU, Mingjie; STATHI, Sofia a VEZZALI. Can interethnic contact between majority (Han) and minority (Uyghur) people in China influence sense of Chinese national Community? The role of positive and negative direct, extended and vicarious intergroup contact. Online. In: . 2020, s. 125-139. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0147176720301450>. [cit. 2024-03-15].

HUAXIA. Total population of all ethnic groups in Xinjiang maintains growth. Online. *XINHUANET*. 2021. Dostupné z: http://www.news.cn/english/2021-01/09/c_139654378.htm. [cit. 2024-03-16].

HUMAN RIGHTS CAREERS. What Are Human Rights Violations? Online. 2024. Dostupné z: <https://www.humanrightscareers.com/issues/what-are-human-rights-violations/>. [cit. 2024-03-16].

CHARBONNEAU, Louis. UN Member Countries Condemn China's Crimes Against Humanity: More than 50 Join Declaration on Human Rights Violations in Xinjiang. Online. *Human Rights Watch*. 2023. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2023/10/23/un-member-countries-condemn-chinas-crimes-against-humanity>. [cit. 2024-03-30].

CHINA SCIO. The Fight Against Terrorism and Extremism and Human Rights Protection in Xinjiang. Online. *White Paper*. 2019. Dostupné z: http://english.scio.gov.cn/2019-03/19/content_74585093.htm. [cit. 2024-03-16].

IBRAHIM, Azeem. *The Uyghur Genocide: An Examination of China's Breaches of the 1948 Genocide Convention*. Online. Washington: Newlines Institute for strategy and policy, 2021. Dostupné z: <https://newlinesinstitute.org/wp-content/uploads/Chinas-Breaches-of-the-GC3.pdf>. [cit. 2024-03-16].

JIZHE, Ning. Main Data of the Seventh National Population Census. Online. In: . National Bureau of Statistics, 2021. Dostupné z: https://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202105/t20210510_1817185.html. [cit. 2024-03-16].

KANAT, Omer. *The Uyghur Genocide and International Policy Response: Han settler colonialism and frontier genocide in "re-educated" Xinjiang*. Online. Brown Journal of World Affairs, 2021. Dostupné z: https://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/brownjwa28&id=221&men_tab=srchresults. [cit. 2024-03-16].

KEEGAN, Matthew. Big Brother is watching: Chinese city with 2.6m cameras is world's most heavily surveilled. Online. *The Guardian*. 2019. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/cities/2019/dec/02/big-brother-is-watching-chinese-city-with-26m-cameras-is-worlds-most-heavily-surveilled>. [cit. 2024-03-16].

KHARPAL, Arjun. Everything you need to know about WeChat — China's billion-user messaging app. Online. *CNBS*. 2019. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2019/02/04/what-is-wechat-china-biggest-messaging-app.html>. [cit. 2024-03-16].

KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika Číny: základní údaje o Organizaci spojených národů*. 1. Praha: Professional Publishing, 2021., s. 83, 98-99, 356, 401. ISBN 978-80-88260-51-6.

KUBÁTOVÁ, Eliška. Nucené sterilizace, antikoncepce i potraty. Čína cíleně snižuje populaci Ujgurů, podle zprávy jde o genocidu. Online. *IROZHLAS*. 2020. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/cina-ujgurove-mensina-sin-tiang-represe-prevychovne-tabory-sterilizace-zen_2007010702_eku. [cit. 2024-03-16].

LUKÁŠKOVÁ, Markéta. Příběh, který se opravdu stal: Co se sakra děje v Číně, část 2. [podcast v aplikaci Spotify]. 2022.

LYNN, Adam. App Targeting Uyghur Population Censors Content, Lacks Basic Security. Online. *Open Technology Fund*. 2018. Dostupné z: <https://www.opentech.fund/news/app-targeting-uyghur-population-censors-content-lacks-basic-security/https://www.cbc.com/2019/02/04/what-is-wechat-china-biggest-messaging-app.html>. [cit. 2024-03-16].

MALIK, J. Mohan. Security Council Reform: China Signals Its Veto. Online. *World Policy Journal*. 2005, s. 11-29. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40209946?searchText=china+veto+and+security+council&seq=1>. [cit. 2024-03-16].

OSN. Charta OSN. Online. 2024a. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/charta-osn/>. [cit. 2024-03-15].

OSN. Členské státy. Online. 2024b. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/clenske-staty/>. [cit. 2024-03-15].

RICHTEROVÁ, Alena. Kompilace. In: *Databáze Národní knihovny ČR* [online]. ©2014 [cit. 19. 12. 2018]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/DPD811E3THXISX3C62Y4U8XNVEGGYSXF1NUXP44J44SQ2CRUV2-25264?func=full-set-set&set_number=488039&set_entry=000002&format=999

RUYS, Tom a WOUTERS, Jan. Use and Abuse of the Veto Power. Online. *SECURITY COUNCIL REFORM: A NEW VETO FOR A NEW CENTURY?* 2005, s. 9-18. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/resrep06699.5?searchText=china+veto+and+security+council&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dchina%2Bveto%2Band%2Bsecurity%2Bcouncil&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A8b0273a9cb7b8d87a9e7e957f203af2f&seq=2. [cit. 2024-03-16].

SOKEN-HUBERTY, Emmaline. What Are Human Rights Violations? Online. *Human Rights Careers*. 2024. Dostupné z: <https://www.humanrightscareers.com/issues/what-are-human-rights-violations/>. [cit. 2024-03-16].

SOLIEV, Nodirbek. CHINA: Xinjiang Province. Online. *Counter Terrorist Trends and Analyses*. 2020, s. 5. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/26865754?searchText=uyghur&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Duyghur&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A4479dc63a0ce3ef3d65cb008dd6f533e&seq=1. [cit. 2024-03-16].

SPENCE, Jonathan. The Search for Modern China. Online. New York: WW Norton & Company. *China Daily*. 1990. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23889775>. [cit. 2024-03-16].

STÄHLE, Stefan. China's Shifting Attitude Towards United Nations Peacekeeping Operations. Online. *The China Quarterly*. 2008, s. 631-655. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20192238?seq=1>. [cit. 2024-03-16].

STARR, Frederick. *Xinjiang: China's Muslim borderland*. Online. Armonk : M E Sharpe, 2004, s. 20-120. ISBN 9780765613189. Dostupné z: <https://eds.p.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmx1YmtfXzk2MTQzNV9fQU41?sid=151827fd-d75a-42b2-874d-3e513f9fbe5e@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-03-16].

TURCSANYI, Richard. „Contradiction of Strategic Goals as a Major Constraint of Chinese Power in the South China Sea. Pp. 173-196 in Fels, Enrico, Truong-Minh Vu (eds). *Power Politics in Asia's Contested Waters: Territorial Disputes in the South China Sea*. New York: Springer.

UNITED NATION, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha, 2005., s. 3, 8, 40, 62-63, 194. ISBN 8086348024.

UNITED STATES GOVERNMENT. *Treasury Sanctions Chinese Entity and Officials Pursuant to Global Magnitsky Human Rights Accountability Act*. Online. U.S. Department of the Treasury, 2020. Dostupné z: [Treasury Sanctions Chinese Entity and Officials Pursuant to Global Magnitsky Human Rights Accountability Act](https://www.treasury.gov/press-releases/2020/08/20200818). [cit. 2024-03-16].

UYGHUR HUMAN RIGHTS PROJECT. *U.S. Sanctions Tracker*. Online. Washington, 2021, Březen 2024. Dostupné z: <https://uhrp.org/sanctions-tracker/>. [cit. 2024-03-16].

UYGHUR HUMAN RIGHTS PROJECT. 80+ Human Rights Groups Urge General Assembly to Deny China a Seat at UN's Top Human Rights Body. Online. 2023. Dostupné z: <https://uhrp.org/statement/80-human-rights-groups-urge-general-assembly-to-deny-china-a-seat-at-uns-top-human-rights-body/>. [cit. 2024-03-30].

WANG, Maya. China's Algorithms of Repression Reverse Engineering a Xinjiang Police Mass Surveillance App. Online. *Human Rights Watch*. 2019. Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2019/05/01/chinas-algorithms-repression/reverse-engineering-xinjiang-police-mass#3515>. [cit. 2024-03-16].

WANG, Maya. US Company Must Stop Supplying China's Regime with DNA Surveillance Tech. Online. *Human Rights Watch*. 2024. Dostupné z: The Hill, <https://www.hrw.org/news/2024/01/30/us-company-must-stop-supplying-chinas-regime-dna-surveillance-tech>. [cit. 2024-03-16].

WOODS, Bryan. What is happening with the Uighurs in China? Online. *PBS NewHours*. 2019. Dostupné z: <https://www.pbs.org/newshour/features/uighurs/>. [cit. 2024-03-15].

WUTHNOW, Joel. *Chinese Diplomacy and the UN Security Council: Beyond the Veto*. Online. 1. Taylor & Francis Group, 2012, s. 12-37. ISBN 9781136177019. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/upol-ebooks/reader.action?docID=1105872>. [cit. 2024-03-16].

ZENZ, Adrian. Sterilizations, IUDs, and Mandatory Birth Control: The CCP's Campaign to Suppress Uyghur Birthrates in Xinjiang. Online. 2020, s. 1-33., ISBN 978-1-7352752-9-1 Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/343971074_Sterilizations_IUDs_and_Mandatory_Birth_Control_The_CCP%27s_Campaign_to_Suppress_Uyghur_Birthrates_in_Xinjiang. [cit. 2024-03-16].
